

Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц

# ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ

Практикум

Міністерство освіти і науки України  
Вінницький національний технічний університет

Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц

## ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ

Практикум

Вінниця  
ВНТУ  
2014

УДК 658.15 (075)  
ББК 65.9 (4УКР) 30-2  
Г 75

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 3 від 30. 10. 2014 р.)

Рецензенти:

**О. О. Прутська**, доктор економічних наук, професор  
**В. В. Зянько**, доктор економічних наук, професор  
**О. А. Сметанюк**, кандидат економічних наук, доцент

**Грабовецький, Б. Є.**

Г 75 Фінансовий аналіз та звітність. Практикум / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц – Вінниця: ВНТУ, 2016. - 99 с.

Практикум містить стислі теоретичні положення курсу „Фінансовий аналіз та звітність”, а також приклади розв’язання задач, особливі вказівки щодо аналізу показників та детальні пояснення у розрізі основних тем курсу. Практикум буде корисним передусім студентам, що вивчають курс „Фінансовий аналіз та звітність”, а також всім бажаючим.

УДК 658.15 (075)

© Б. Грабовецький, І. Шварц, 2016

## ЗМІСТ

Передмова	4
1 Аналіз наявності, стану, руху і використання основних засобів	4
2 Аналіз стану та використання оборотних активів підприємства	16
3 Аналіз вхідних і вихідних грошових потоків	20
4 Аналіз платоспроможності та ліквідності	23
5 Аналіз і прогнозування імовірності банкрутства підприємства	30
6 Аналіз і оцінювання фінансової стійкості підприємства	35
7 Аналіз капіталу підприємства	44
8 Аналіз ділової активності підприємства	49
9 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	66
Додатки	85
Список літератури	94
Глосарій	97

## ПЕРЕДМОВА

Практикум „Фінансовий аналіз та звітність” є доповненням до теоретичного курсу даної дисципліни і має на меті закріплення і поглиблення здобутих студентами теоретичних знань, набуття навичок аналітичної роботи та вирішення конкретних практичних задач за даними фінансової звітності суб’єктів господарювання.

Зважаючи на це, у практикумі теоретичний матеріал по кожній темі поданий у скороченій формі, проте наведена велика кількість задач і прикладів їх розв’язання з ґрунтовними поясненнями. Потрібно відмітити, що методика розрахунку аналітичних показників подана переважно у координатній формі безпосередньо в таблицях, що значно спрощує проведення аналітичної роботи.

### 1 АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ, СТАНУ, РУХУ І ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

**Завдання 1.** Оцінити склад і структуру основних виробничих засобів підприємства.

#### Приклад розв’язання:

В табл. 1.1. наведені склад і структура основних виробничих засобів, куди внесені лише ті групи, які є в наявності у досліджуваного підприємства.

Загальне оцінювання структури основних засобів дозволяє зробити висновок, що особливих структурних зрушень за досліджувані періоди не відбулося.

Таблиця 1.1 – Склад і структура основних виробничих засобів

Назва показника	Код форми, № рядка	Наявність на кінець року			
		Попередній рік		Звітний рік	
		Сума, тис. грн	Частка, %	Сума, тис. грн	Частка, %
Усього основних засобів (сума рядків 202 – 211)	Ф.11–ОЗ р. 201	20447,6	100,00	21541,0	100,00
у тому числі:					
- земельні ділянки	р. 202	1448,1	7,08	1448,0	6,72
- будинки, споруди та передавальні пристрої	р. 204	11715,4	57,29	11716,0	54,40
- машини та обладнання	р. 205	5905,8	28,88	6504,0	30,19
- транспортні засоби	р. 206	745,7	3,66	1024,0	4,75
- інструменти, прилади, інвентар (меблі)	р. 207	11,8	0,06	12,0	0,06
Інші основні засоби	р. 210	618,0	3,02	834,0	3,87
Бібліотечні фонди	р. 211	2,8	0,01	3,0	0,01

Зростання як обсягу, так і питомої ваги машин та обладнання, транспортних засобів в кінці звітної року у порівнянні із кінцем попереднього року свідчить про абсолютне і відносне збільшення власне активної частини основних засобів, а це означає поліпшення структури основних засобів.

**Завдання 2.** Користуючись даними звіту (додаток А), визначіть показники технічного стану основних засобів на початок і кінець періоду. Зробіть висновки щодо стану засобів праці.

### **Вказівки до розв'язання задачі:**

Для оцінювання технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зносу та придатності.

Коефіцієнт зносу основних засобів визначається як відношення суми зносу за весь період функціонування основних засобів до їх первісної вартості, тобто

$$K_{zn} = \frac{З_n}{ОФ_n}, \quad (1.1)$$

де  $K_{zn}$  – коефіцієнт зносу;

$З_n$  – сума зносу об'єкта основних засобів за весь період функціонування (сума амортизаційних відрахувань від початку експлуатації основних засобів);

$ОФ_n$  – первісна вартість об'єкта основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості.

$$K_{np} = \frac{ОФ_z}{ОФ_n} = \frac{ОФ_n - З_n}{ОФ_n} = \frac{ОФ_n}{ОФ_n} - \frac{З_n}{ОФ_n} = 1 - K_{zn}, \quad (1.2)$$

де  $K_{np}$  – коефіцієнт придатності основних засобів;

$ОФ_z$  – залишкова вартість основних засобів (первісна вартість за вирахуванням суми зносу, перенесеної на вартість новоствореного продукту).

Зазначені коефіцієнти визначаються на підставі моментних показників, тобто на певний період. Тому вони обчислюються на початок і кінець досліджуваного періоду.

### **Приклад розв'язання:**

В табл. 1.2 наведені розрахунки технічного стану основних виробничих засобів.

Таблиця 1.2 – Аналіз технічного стану основних виробничих засобів

Показник	Код форми, номер рядка	Попередній період		Звітний період		Відхилення (+,-)	
		На початок періоду	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду	(гр. 2 – гр. 1)	(гр. 4 – гр. 3)
А	Б	1	2	3	4	5	6
<b>Початкові дані:</b>							
1.Первісна вартість основних засобів, тис. грн	Ф. 1, р. 1011	17376,9	20447,6	20447,6	21541,0	+3070,7	+1093,4
2.Зношеність основних засобів, тис. грн	Ф. 1, Р. 1012	5479,1	6540,7	6540,7	7820,0	+1061,6	+1279,3
3.Залишкова вартість основних засобів, тис.грн	Ф. 1, р. 1010	11897,8	13906,9	13906,9	13721,0	+2009,1	-185,9
<b>Розрахункові дані:</b>							
4. Коефіцієнт зношеності (р. 2 : р. 1)		0,315	0,320	0,320	0,363	+0,005	+0,043
5.Коефіцієнт придатності (р.3 :р.1)		0,685	0,680	0,680	0,637	-0,005	-0,043

Аналіз технічного стану досліджуваного підприємства на основі показників табл. 1.2 свідчить, що зношуваність основних виробничих засобів поступово посилюється. Так, залишкова вартість основних засобів в кінці звітного періоду в порівнянні з початком періоду (кінцем попереднього періоду) зменшилась на 185,9 тис. грн. Зростають коефіцієнти зносу в динаміці і, відповідно, зменшуються коефіцієнти придатності.

Зношуваність основних засобів на кінець звітного періоду становила 36,3%, тобто знос дорівнює більше 1/3 вартості. І все це відбувається в умовах неперервного зростання первісної вартості основних виробничих засобів.

**Завдання 3.** За даними фінансової звітності підприємства визначте показники руху основних засобів (коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту, коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів). Зробіть висновки за результатами розрахунків.

#### Вказівки до розв'язання задачі:

Для оцінювання тенденції зміни обсягу і руху основних засобів та їх відтворення використовуються їх баланси.

Баланс основних засобів за повною первісною вартістю має вигляд:

$$OZ_n + OZ_v = OZ_{вив} + OZ_k \quad (1.3)$$

де  $OЗ_п$ ,  $OЗ_к$  – вартість основних засобів відповідно на початок і кінець звітного періоду;

$OЗ_в$  – вартість придбаних основних засобів за звітний період;

$OЗ_{вив}$  – вартість виведених з експлуатації основних засобів за звітний період.

На підставі балансу визначається система показників, які характеризують рух основних засобів, зокрема:

- коефіцієнт оновлення основних засобів ( $K_{он}$ ) характеризує частку введених у дію основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

$$K_{он} = \frac{OЗ_в}{OЗ_к}, \quad (1.4)$$

- коефіцієнт вибуття основних засобів ( $K_в$ ) характеризує частку виведених основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів на початок звітного періоду.

$$K_в = \frac{OЗ_{вив}}{OЗ_п}, \quad (1.5)$$

Також характеризують рух основних засобів такі показники:

- коефіцієнт ліквідності основних засобів

$$K_л = \frac{OЗ_л}{OЗ_п}, \quad (1.6)$$

де  $K_л$  – коефіцієнт ліквідності основних засобів;

$OЗ_л$  – ліквідаційна вартість (залишкова вартість основних засобів, що вибули в результаті зношування);

- коефіцієнт (темп) приросту вартості основних засобів

$$K_{np} = \frac{OЗ_к - OЗ_{вив}}{OЗ_п}, \quad (1.7)$$

де  $K_{np}$  – коефіцієнт (темп) приросту основних засобів;

- коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів

$$K_{кмп} = \frac{OЗ_{вив}}{OЗ_в}, \quad (1.8)$$

де  $K_{кмп}$  – коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів;

- інтенсивність заміни основних засобів

$$I_з = \frac{OЗ_л}{OЗ_к}, \quad (1.9)$$

де  $I_з$  – інтенсивність заміни основних засобів



### Приклад розв'язання:

В табл. 1.3 наведені розрахунки показників руху основних засобів по досліджуваному підприємству.

Таблиця 1.3 – Розрахунок показників руху основних засобів

Показник	Попередній період	Звітний період
<b>Початкові дані:</b>		
1. Вартість основних засобів на початок періоду ( $OZ_n$ ), тис. грн	17376,9	20447,6
2. Вартість введених в експлуатацію основних засобів ( $OZ_e$ ), тис. грн	1630,0	1095,0
3. Вартість виведених із експлуатації основних засобів ( $OZ_{вив}$ ), тис. грн	10,4	2,0
4. Вартість основних засобів на кінець періоду ( $OZ_k$ ), тис. грн	20447,6	21541,0
<b>Розрахункові показники:</b>		
Коефіцієнти:		
5. Оновлення основних засобів (р. 2 : р. 4)	0,08 (8%)	0,051 (5,1%)
6. Вибуття основних засобів (р. 3 : р. 1)	0,0006 (0,6%)	-
7. Приросту основних засобів [(р. 2 – р. 3) : р. 1]	0,093 (9,3%)	0,053 (5,3%)
8. Компенсації вибуття основних засобів (р. 3 : р. 2)	0,006 (0,6%)	0,002 (0,2%)

Таким чином, у досліджуваному періоді оновлення основних засобів було відносно невеликим: 8,0% у попередньому періоді і 5,1% у звітному періоді. Вибуття основних засобів по суті було вкрай незначним. Це саме стосується компенсації вибуття основних засобів.

Варто ще раз підкреслити ту обставину, що незадовільне оновлення основних засобів, особливо у звітному періоді, відбувається в умовах, коли понад третини засобів праці зношені, про що зазначалось при оцінюванні технічного стану основних засобів. Таке становище у недалекому майбутньому може поставити перед керівництвом складні проблеми щодо функціонування та реального виживання підприємства в умовах жорсткої конкуренції. Тому потрібно акцентувати увагу на необхідності інтенсивного оновлення основних засобів, особливо активної частини.

**Завдання 4.** За даними фінансової звітності необхідно оцінити ефективність використання основних засобів, дослідити динаміку розрахованих показників за 2 роки.

### Вказівки до розв'язання задачі:

Для оцінювання ефективності використання основних засобів використовується система показників – загальні і часткові.

Найбільш узагальнюючим показником використання основних засобів є **фондовіддача**, яка визначається за формулою:

$$f = \frac{Q}{\overline{OЗ}}, \quad (1.10)$$

де  $f$  – фондovіддача;

$Q$  – обсяг продукції;

$\overline{OЗ}$  – середньорічна вартість основних виробничих засобів.

У чисельнику формули 1.10 найчастіше використовується обсяг виготовленої продукції у вартісному вимірі.

Величина, обернена фондovіддачі – це **фондоємність** продукції

$$f_{ем} = \frac{\overline{OЗ}}{Q}, \quad (1.11)$$

де  $f_{ем}$  – фондоємність продукції.

Фондоємність показує, скільки потрібно витратити основних засобів на виготовлення одиниці продукції.

Показник фондоємності дозволяє оцінити економію або додаткову потребу основних засобів, в тому числі при плануванні обсягу продукції на наступний період.

$$\pm \Delta \overline{OЗ} = (f_{емпл} - f_{ем0}) \cdot Q_{пл}, \quad (1.12)$$

де  $\pm \Delta \overline{OЗ}$  – економія (–) або додаткове залучення (+) основних засобів;

$f_{ем}, f_{ем0}$  – відповідно планова фондоємність на наступний період і фактична фондоємність у попередньому періоді.

$Q_{пл}$  – обсяг запланованої продукції на наступний період.

Амортизаціoємність продукції розраховується за формулою:

$$K_{Ac} = A : Q, \quad (1.13)$$

де  $K_{Ac}$  – амортизаціoємність продукції;

$A$  – сума нарахованої амортизації;

$Q$  – обсяг виготовленої продукції.

**Фондоозброєність** визначається як відношення вартості основних виробничих засобів до середньооблікової чисельності працівників основної діяльності (робітників), і показує яка частина вартості основних виробничих засобів припадає на одного працівника (робітника).

$$f_{OЗ} = \frac{\overline{OЗ}}{\overline{N}}, \quad (1.14)$$

де  $f_{OЗ}$  – фондоозброєність;

$\overline{OЗ}$  – середньорічна вартість основних виробничих засобів;

$\overline{N}$  – середньооблікова чисельність працівників основної діяльності або робітників.

Між продуктивністю праці, фондovіддачею і фондоозброєністю є певний взаємозв'язок:

$$w = \frac{Q}{N}; \quad f = \frac{Q}{OЗ}; \quad f_{OЗ} = \frac{\overline{OЗ}}{N}.$$

Звідси:

$$\frac{Q}{N} = \frac{Q}{OЗ} \cdot \frac{\overline{OЗ}}{N}, \quad w = f \cdot f_{OЗ}, \quad (1.15)$$

тобто продуктивність праці (W) дорівнює добутку фондівіддачі на фондоозброєність.

### Приклад розв'язання:

В табл. 1.4 наведені розрахунки показників, що характеризують використання основних засобів, та оцінювання їх динаміки.

Таблиця 1.4 – Аналіз використання основних виробничих засобів і робочої сили

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-) (гр.2–гр.1)	Звітний період у % до попереднього року (гр.2:гр.1) × 100
А	1	2	3	4
<b>Початкові дані:</b>				
1. Обсяг виготовленої продукції, тис. грн	57556,1	77457,3	+19901,2	134,6
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	18912,3	20994,3	2082,0	111,0
в тому числі:				
2.1 активної частини	6343,1	7089,8	+746,7	111,8
3. Чистий прибуток, тис. грн	2055,0	2261,0	+206,0	110,0
4. Амортизація, тис. грн	1080,0	1288,0	+208,0	119,3
5. Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	597,0	558,0	-39,0	93,5
<b>Розрахункові показники</b>				
6. Фондовіддача, грн:				
6.1 основних виробничих засобів (р. 1 : р. 2)	3,043	3,689	+0,646	121,2
6.2 Активної частини (р1. : р. 2.1)	9,074	10,925	+1,851	120,4
7. Фондоємність, грн:				
7.1 основних виробничих засобів (р. 2 : р. 1)	0,328	0,271	-0,057	82,6
7.2 активної частини (р. 2.1 : р. 1)	0,110	0,092	-0,018	83,6
8. Рентабельність, %:				
8.1. основних виробничих засобів (р. 3 : р. 2) × 100%	10,87	10,77	-0,10	-
8.2. активної частини (р. 3 : р. 2.1) × 100%	32,40	31,89	-0,51	-

Продовження таблиці 1.4

А	1	2	3	4
9. Амортизаційність продукції, грн (р. 4 : р. 1)	0,019	0,017	-0,502	89,5
10. Фондоозброєність, грн (р. 2 : р. 5)	31679,0	37624,0	+5945,0	118,8
11. Технічна озброєність, грн (р. 2.1 : р. 5)	10625,0	12706,0	+2081,0	119,6
12. Виріток продукції на одного працівника, грн (р. 1 : р. 5) · 1000	96409,0	138812,0	+42403,0	140,0

Аналіз показників, що містяться у табл. 1.4, дозволяє зробити наступні висновки. Фондовіддача всіх основних засобів виросла на 21,2%, активної частини – на 20,4%. Останнє пояснюється тим, що активна частина основних засобів виросла дещо більше у порівнянні з загальним обсягом основних засобів. Відповідно зростанню фондовіддачі знизилась фондоємність.

Рентабельність виробничих основних засобів як в цілому по всіх основних засобах, так і по активній частині у звітному періоді знизилась у порівнянні з попереднім. Це пояснюється більш високими темпами зростання основних засобів у порівнянні з прибутком.

Зниження амортизаційності продукції у звітному періоді у порівнянні з попереднім потрібно розглядати як досягнення підприємства, і сталося це у результаті зростання фондовіддачі.

Досить високі темпи зростання фондовіддачі, фондоозброєності, зниження амортизаційності продукції свідчать про сприятливі тенденції використання основних засобів.

Однак, як значний недолік в діяльності підприємства потрібно відмітити зниження рентабельності основних засобів.

**Завдання 5.** За даними попередньої задачі визначити абсолютне відхилення обсягу виготовленої продукції в цілому, в тому числі під впливом змін:

- а) вартості основних виробничих засобів;
- б) фондовіддачі.

**Вказівки до розв'язання задачі:**

При проведенні факторного аналізу показників використання основних засобів потрібно неодмінно звернути увагу, в яких випадках зазначені показники є результативними, а в яких – факторіальними.

Для проведення факторного аналізу доцільно використати прийом абсолютних різниць, якщо факторна система є мультиплікативною або кратною моделлю, і прийом ланцюгової підстановки, якщо модель змішана.

Фондовіддача розраховується за формулою 1.10:

$$f = \frac{Q}{OЗ}$$

де  $f$  – фондівдача;

$Q$  – обсяг продукції;

$\overline{OЗ}$  – середньорічна вартість основних виробничих засобів.

В зазначеній формулі фондівдача хоча формально і є функцією (результативним показником), але виходячи зі змісту показника, вона є фактором для обсягу виробництва, а не навпаки. Звідси

$$Q = \overline{OЗ} \cdot f$$

Послідовність проведення факторного аналізу за методом абсолютних різниць така: спочатку визначається відхилення досліджуваного показника у звітному періоді у порівнянні з попереднім (або планом) – в цілому, а потім оцінюється вплив кожного фактора на це відхилення. В кінці проводиться балансова перевірка: сума впливів кожного фактора повинна дорівнювати загальному відхиленню результативного показника.

### Приклад розв'язання:

Згідно з даними табл. 1.4, загальне відхилення обсягу продукції становить:

$$\Delta Q = Q_1 - Q_0 = 77457,3 - 57556,1 = 19901,2 \text{ тис. грн,}$$

в тому числі під впливом змін:

- вартості основних виробничих засобів

$$\Delta Q_{\overline{OЗ}} = (\overline{OЗ}_1 - \overline{OЗ}_0) \cdot f_0 = (20994,3 - 18912,3) \cdot 3,043 = 6336,2 \text{ тис. грн,}$$

- фондівдачі

$$\Delta Q_f = (f_1 - f_0) \cdot \overline{OЗ}_1 = (3,689 - 3,043) \cdot 20,994,3 = 13565,0 \text{ тис. грн}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу:

$$\Delta Q = \Delta Q_{\overline{OЗ}} + \Delta Q_f = 6336,2 + 13565,0 = 19901,2 \text{ тис. грн,}$$

сукупний вплив факторів дорівнює загальній зміні обсягу продукції.

Як і очікувалось, левову частку зростання обсягу продукції забезпечило підвищення фондівдачі. Так, за рахунок зростання фондівдачі обсяг продукції збільшився на 13565,0 тис. грн або 68,2% загального приросту; за рахунок збільшення вартості основних виробничих засобів – на 6336,2 тис. грн або на 31,8% загального приросту.

Зростання обсягу продукції переважно за рахунок якісних, інтенсивних факторів свідчить про підвищення ефективності використання засобів праці, а це вважається позитивною тенденцією розвитку підприємства.

**Завдання 6.** За даними завдання 4 визначити абсолютне відхилення зміни вартості основних виробничих засобів в цілому, в тому числі під впливом змін:

а) обсягу виготовленої продукції;

б) фондоємності продукції.

### Приклад розв'язання:

На підставі формули фондоємності 1.11:

$$f_{em} = \frac{\overline{OЗ}}{Q},$$

середньорічна вартість основних виробничих засобів дорівнює

$$\overline{OЗ} = Q \cdot f_{em}.$$

Загальна зміна вартості основних виробничих засобів становить:

$$\Delta \overline{OЗ} = \overline{OЗ}_1 - \overline{OЗ}_0 = 20994,3 - 187912,3 = 2082,0 \text{ тис. грн.},$$

у тому числі під впливом змін:

- обсягу виготовленої продукції

$$\Delta \overline{OЗ}_Q = (Q_1 - Q_0) \cdot f_{em0} = (77457,3 - 57556,1) \cdot 0,328 = 6539,0 \text{ тис. грн.};$$

- фондоємності продукції

$$\Delta \overline{OЗ}_{f_{em}} = (f_{em1} - f_{em0}) \cdot Q_1 = (0,271 - 0,328) \cdot 77457,3 = -4457,0 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу:

$$\Delta \overline{OЗ} = \Delta \overline{OЗ}_Q + \Delta \overline{OЗ}_{f_{em}} = 6539,0 + (-4457,0) = 2082,0 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, за рівня фондоємності попереднього періоду для випуску продукції необхідно було б додатково залучити основних виробничих засобів на суму 6539 тис. грн.

Однак в результаті зниження фондоємності досягнута економія основних виробничих засобів на суму 4457,0 тис. грн.

За умови, що надлишок основних виробничих засобів у сумі 2082,0 тис. грн дозволяє збільшити обсяг продукції за наявних засобів праці і досягнутої фондovіддачі звітнього періоду на  $2082,0 \cdot 3,689 = 7680$  тис. грн, виробнича потужність не повністю завантажена.

**Завдання 7.** Використовуючи дані завдання 4 визначити абсолютне відхилення фондovіддачі основних виробничих засобів в цілому, в тому числі під впливом змін:

- а) продуктивності праці;
- б) фондоозброєності.

#### Приклад розв'язання:

Із формули 1.15 випливає:

$$f = \frac{W}{f_{OЗ}},$$

де  $f$  – фондovіддача;

$W$  – продуктивність праці (виробіток продукції на 1 працівника);

$f_{OЗ}$  – фондоозброєність.

Загальна зміна фондovіддачі у звітному періоді у порівнянні з попереднім дорівнює:

$$\Delta f = f_1 - f_0 = 3,689 - 3,043 = 0,646,$$

в тому числі під впливом змін:

- продуктивності праці

$$\Delta f_w = \left( \frac{W_1}{f_{O3_1}} - \frac{W_0}{f_{O3_0}} \right) = \left( \frac{1388120}{31679,0} - \frac{96409,0}{31679,0} \right) = 1,338,$$

- фондоозброєності

$$\Delta f_{f_{OO}} = \left( \frac{W_1}{f_{O3_1}} - \frac{W_1}{f_{O3_0}} \right) = \left( \frac{1388120}{37624,0} - \frac{1388120}{31679,0} \right) = -0,692.$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу:

$$\Delta f = \Delta f_w + \Delta f_{f_{O3}} = 1,338 + (-0,692) = 0,646,$$

тобто сукупний вплив факторів на зміну фондівддачі дорівнює загальної зміні.

Для проведення факторного аналізу фондівддачі використаний прийом ланцюгової підстановки. Оскільки модель сформована тільки із однієї частки, то окремо кроки не виділялись, а умовно від значення певного кроку віднімалось значення попереднього кроку.

**Завдання 8.** Використовуючи дані завдання 4 визначити зміни рентабельності основних виробничих засобів в цілому, в тому числі під впливом змін:

- а) вартості основних виробничих засобів;
- б) чистого прибутку.

**Вказівки до розв'язання задачі:**

Рентабельність основних виробничих засобів визначається за формулою:

$$R_{O.3} = \frac{ЧП}{\bar{OЗ}} \cdot 100, \quad (1.16)$$

де  $R_{O.3}$  – рентабельність основних виробничих засобів;

$ЧП$  – чистий прибуток;

$\bar{OЗ}$  – середня вартість основних виробничих засобів.

Факторний аналіз рентабельності основних виробничих засобів проводиться за прийомом ланцюгових підстановок.

**Приклад розв'язання:**

Зміна рентабельності основних виробничих засобів дорівнює:

$$\Delta R_{O.3} = R_{O.3_1} - R_{O.3_0} = 10,77 - 10,87 = -0,10\%$$

в тому числі під впливом змін:

- вартості основних виробничих засобів

$$\Delta R_{O.3(O3)} = \left( \frac{ЧП_0}{O3_1} - \frac{ЧП_0}{O3_0} \right) \cdot 100 = \left( \frac{2055,0}{20994,3} - \frac{2055,0}{18912,3} \right) \cdot 100 = -1,08\%,$$

- чистого прибутку

$$\Delta R_{O,3(II)} = \left( \frac{ЧП_1}{OЗ_1} - \frac{ЧП_0}{OЗ_1} \right) \cdot 100 = \left( \frac{2261,0}{20994,3} - \frac{2055,0}{20994,3} \right) \cdot 100 = 0,98\%$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу:

$$\Delta R_{O,3} = R_{O,3(OЗ)} - R_{O,3(II)} = -1,08 + 0,98 = -0,10\%$$

тобто загальна зміна рентабельності основних виробничих засобів дорівнює сукупному впливу факторів на зміну результативного показника.

Зниження рентабельності основних виробничих засобів обумовлено надмірним зростанням вартості основних виробничих фондів.

**Завдання 9.** За даними фінансової звітності оцінити обсяги і стан нематеріальних активів підприємства.

### Приклад розв'язання:

В табл. 1.5 наведені дані про нематеріальні активи досліджуваного підприємства.

Таблиця 1.5 – Оцінювання нематеріальних активів

Показник	№ рядка, ф.1	Попередній період		Звітний період	
		на початок	на кінець	на початок	на кінець
Нематеріальні активи:					
Залишкова вартість, тис.грн	1000	28,8	16,2	16,0	134,0
Первісна вартість, тис.грн	1001	134,0	134,0	134,0	261,0
Накопичена амортизація, тис.грн	1002	105,2	117,8	118,0	127,0
Питома вага відносно до :					
Необоротних активів (р. 080, ф. 1), %	-	0,08	0,04	0,04	0,36
Валюти балансу (р. 280), %	-	0,05	0,03	0,03	0,21

Аналіз даних табл. 1.5 свідчить, що нематеріальні активи займають незначну частку у вартості майна.

За даними табл. 1.5 розрахуємо показники стану нематеріальних активів (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Оцінювання стану нематеріальних активів

Показник	Попередній період		Звітний період	
	на початок	на кінець	на початок	на кінець
1. Коефіцієнт зносу нематеріальних активів (р. 012, ф. 1 : р. 011, ф. 1) · 100%	78,5	87,5	87,5	48,7
2. Коефіцієнт придатності нематеріальних активів 100 – р.1 або (р. 010, ф. 1 : р. 011, ф. 1) · 100 %,	21,5	12,5	12,5	51,3

У попередньому періоді і на початку звітного періоду мала місце значна зношеність нематеріальних активів. І лише протягом звітного періоду внаслідок оновлення підвищилась придатність нематеріальних активів.



## 2 АНАЛІЗ СТАНУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

**Завдання 1.** За даними фінансової звітності (додаток А) проаналізувати наявність, склад і структуру оборотних активів підприємства у табличній та графічній формах. Виявити основні тенденції змін, їх причини, запропонувати шляхи покращення існуючої ситуації.

### Вказівки до розв'язання задачі:

Для оцінювання динаміки оборотних активів необхідно згрупувати статті активу балансу у окремі специфічні групи за ознакою ліквідності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Групування оборотних активів відповідно до рівня їх ліквідності

Показники	Код рядка балансу
1. Грошові кошти та їх еквіваленти	1165 + 1166 + 1167
2. Кошти у розрахунках	1115 + 1120 + 1125 + 1130 + 1135 + +1136 + 1140 + 1145 + 1155 + 1170 + +1190
Запаси	1100
Усього оборотних активів	1195

Важливою у процесі аналізу є інформація щодо структури оборотних активів.

**Структура оборотних активів** – це пропорції розподілу ресурсів між окремими елементами поточних активів.

Структура оборотних активів:

- відображає специфіку операційного циклу;
- показує, яка частина поточних активів фінансується за рахунок власних коштів і довгострокових кредитів, а яка – за рахунок позикових, включаючи короткострокові кредити банків.

### Приклад розв'язання:

За результатами фінансової звітності на досліджуваному підприємстві оборотні активи станом на кінець звітного року становлять 27005,0 тис. грн, на кінець попереднього року вартість оборотних активів становила 26194,6 тис. грн. Отже, оборотні активи підприємства збільшились на 810,4 тис. грн, що свідчить про розширення господарської діяльності підприємства.

На рис. 2.1 подано інформацію щодо динаміки структури активів досліджуваного підприємства. Як видно з рис. 2.2, структура активів підприємства залишається відносно стабільною протягом двох років. У попередньому році оборотні активи становлять 40,65 % від загальної вартості майна підприємства. У звітному році їх частка несуттєво зростає до рівня 42,29 %. В цілому структуру активів можна охарактеризувати як „важку”, оскільки у ній переважають необоротні активи.

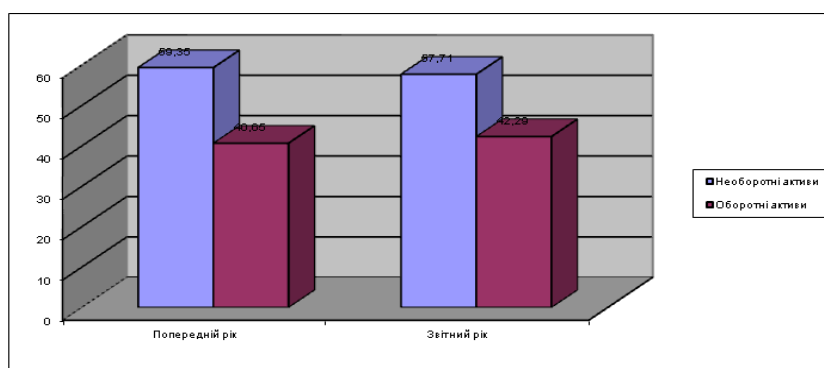


Рис. 2.1 – Динаміка структури активів підприємства, %

Проаналізуємо склад і структуру оборотних активів підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Структура оборотних активів підприємства (станом на кінець року)

Показники	Код рядка, Ф.№1	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %
<b>Грошові кошти та їх еквіваленти, у т.ч.</b>	<b>р. 1165</b>	<b>370,7</b>	<b>1,42</b>	<b>1585,0</b>	<b>5,87</b>	<b>+1214,3</b>	<b>+4,45</b>
<b>Кошти у розрахунках, у т.ч.</b>		<b>16945,2</b>	<b>64,69</b>	<b>19457,0</b>	<b>72,05</b>	<b>+2511,8</b>	<b>+7,36</b>
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	р. 1125	6557,6	25,03	10720,0	39,7	+4162,4	+14,67
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	р. 1135	6675,3	25,48	6971,0	25,81	+295,7	+0,33
- дебіторська заборгованість за виданими авансами	р. 1130	2299,9	8,78	1426,0	5,28	-873,9	-3,5
- інша поточна дебіторська заборгованість	р. 1155	88,4	0,34	46,0	0,17	-42,4	-0,17
- інші оборотні активи	р. 1190	1324,0	5,05	294,0	1,089	-1030,0	-3,961
<b>Запаси, у т.ч.</b>		<b>8878,7</b>	<b>33,89</b>	<b>5963,0</b>	<b>22,08</b>	<b>-2915,7</b>	<b>-11,81</b>
- виробничі запаси	р. 1101	3515,3	13,42	1493,0	5,53	-2022,3	-7,89
- незавершене виробництво	р. 1102	4346,2	16,59	3359,0	12,44	-987,2	-4,15
- готова продукція	р. 1103	1017,1	3,88	1111,0	4,11	+93,9	+0,23
- товари	р. 1104	0,1	-	-	-		
<b>Усього оборотних активів</b>	<b>р. 1195</b>	<b>26194,6</b>	<b>100,0</b>	<b>27005,0</b>	<b>100,0</b>	<b>+810,4</b>	<b>-</b>

Примітка. Суми у табл. 2.2 подано у тис.грн., а питому вагу показників – у %.

Розрахунки свідчать, що станом на кінець звітнього року підприємство мало оборотних активів вартістю 27005,0 тис. грн. Порівняно з попереднім роком вони зросли на 810,4 тис. грн, отже підприємство останнім часом розширює обсяги своєї діяльності. Підвищення частки оборотних активів при ефективному їх використанні приведе до прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів на кінець звітнього року займають середньоліквідні активи – 72,05%; найменшу – високоліквідні активи – 5,87%. Частка низьколіквідних оборотних активів знизилась з 33,89% у попередньому році до 22,08% у звітньому. Отже, структуру оборотних активів з фінансової точки зору не можна оцінити позитивно, хоча протягом дослідженого періоду відбуваються зміни в бік підвищення ліквідності оборотних активів підприємства.

Серед основних факторів, що обумовили зміни у структурі активів досліджуваного підприємства, потрібно відзначити:

- істотне збільшення грошових коштів у іноземній валюті (питома вага цієї статті зросла на 4,64%);
- зростання величини дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги (збільшення питомої ваги становить 14,67%);
- зменшення виробничих запасів та незавершеного виробництва (зниження питомої ваги становлять, відповідно, 7,89% та 4,15%).

**Завдання 2.** За даними звітності підприємства проаналізувати стан, структуру та зміни у джерелах фінансування оборотних активів (поділити їх на власні і позикові, визначити питому вагу кожного елемента у загальній сумі, відхилення у розрізі показників і т. д.). Зробити висновки за результатами розрахунків.

### **Вказівки до розв'язання задачі:**

Групування джерел фінансування оборотних активів за балансом наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Групування джерел фінансування оборотних активів підприємства

Показники	Код рядка балансу (звіту про фінансовий стан)
Власний оборотний капітал	1195 – 1695
Позиковий капітал, у т.ч.	1595 + 1695 + 1700 + 1800
- довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595
- поточні зобов'язання і забезпечення	1695
-зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700
- чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800
Усього оборотних активів	1195 + 1200

### Приклад розв'язання:

У табл. 2.4 проаналізовано джерела формування оборотних активів досліджуваного підприємства на основі даних фінансової звітності (додаток А).

Таблиця 2.4 – Джерела формування оборотних активів підприємства, тис.грн. (станом на кінець року)

Показники	Код рядка балансу	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %
<b>Власний оборотний капітал:</b> <b>у т.ч.</b>	<b>1195 - 1695</b>	<b>2217,5</b>	<b>8,47</b>	<b>4744,0</b>	<b>17,57</b>	<b>+2526,5</b>	<b>+9,1</b>
- зареєстрований капітал	1400	37630,0	143,66	37630,0	139,34	0,0	-4,32
- інший додатковий капітал	1415 + 1420 у частині прибутку - - 1095	(35412,5)	(135,19)	(32886,0)	(121,78)	+2526,5	-13,41
<b>Позиковий капітал</b> <b>у т.ч.</b>	<b>1595 + 1695 + 1700 + 1800</b>	<b>23977,1</b>	<b>91,53</b>	<b>22261,0</b>	<b>82,43</b>	<b>- 1716,1</b>	<b>-9,1</b>
- довгострокові кредити банків	1510	127,7	0,49	4168,0	15,43	+4040,3	+14,94
- векселі видані	1605	5567,3	21,25	5494,0	20,34	-73,3	-0,91
- за товари, роботи, послуги	1615	5806,9	22,17	6399,0	23,7	+592,1	+1,53
- з одержаних авансів	1635	10608,6	40,5	3073,0	11,38	- 7535,6	-29,12
- з бюджетом	1620	643,4	2,46	1911,0	7,1	+1267,6	4,64
- зі страхування	1625	300,5	1,15	120,0	0,44	-180,5	-0,71
- з оплати праці	1630	640,0	2,44	269,0	0,1	-371,0	-2,34
- інші поточні зобов'язання	1690	282,7	1,08	827,0	3,06	+544,3	+1,98
<b>Усього оборотних активів</b>	<b>1195 + 1200</b>	<b>26194,6</b>	<b>100,0</b>	<b>27005,0</b>	<b>100,0</b>	<b>+810,4</b>	<b>-</b>

Величина власного оборотного капіталу є вкрай низькою, хоча спостерігається його зростання протягом досліджуваного періоду. Так, у попередньому році його частка у сукупних джерелах формування оборотних активів становила 8,47 %, у звітному ж цей показник виріс до рівня 17,57 %. Підприємству необхідно прагнути до подальшого збільшення частки власного оборотного капіталу у розумних межах, оскільки його надлишок також може негативно вплинути на фінансовий стан підприємства.

За результатами розрахунків (табл.2.4) видно, що основним джерелом фінансування оборотних активів підприємства є позиковий капітал (частка

його становить у звітному році 82,43 %). В свою чергу, найбільшу питому вагу у сумі позикових коштів мають кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (23,7 % станом на кінець звітного року), векселі видані (20,34 %), довгострокові кредити банків (15,43 %), розрахунки з одержаних авансів (11,38 %). Решта складових позикового капіталу мають досить неістотну частку.

Отже, підприємство сполучає самофінансування оборотних активів із залученням зовнішніх ресурсів, що є цілком виправданим у ринкових умовах. Водночас частка позикового капіталу у джерелах формування оборотних активів є вкрай високою, що свідчить про низький рівень фінансової стійкості підприємства, його залежність від зовнішніх кредиторів.

### 3 АНАЛІЗ ВХІДНИХ І ВИХІДНИХ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

**Завдання 1.** Використовуючи дані фінансової звітності проаналізувати наявність, склад і динаміку зміни грошових активів підприємства у табличному вигляді. Висунути гіпотези щодо причин виявлених тенденцій та запропонувати напрямки покращення ситуації.

#### Приклад розв'язання:

Здійснимо аналіз обсягу, складу і динаміки зміни грошових активів підприємства у табл.3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз грошових коштів підприємства

Складові грошових коштів	Розрахунок	Вартість на кінець		Відхилення	
		Попереднього періоду	Звітнього періоду	Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
1. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн.:	Ф. 1 р. 1165 (ст. 4)	370,7	1585,0	+1214,3	+327,6
2. Валюта балансу	Ф. 1 р. 1300 (ст. 4)	64440,9	63853,0	-587,9	-0,91
3. Частка грошових коштів у валюті балансу, %	р. 1 : р. 2	0,58	2,48	+1,9	+327,59
4. Оборотні активи	Ф. 1 р. 1195 (ст. 4)	26194,6	27005,0	+810,4	+3,1
5. Частка грошових коштів у оборотних активах, %	р. 1 : р. 4	1,42	5,87	+4,45	+313,4

Протягом звітного року спостерігається істотне (на 327,6 % від рівня попереднього періоду) збільшення грошових коштів підприємства. Як наслідок істотного збільшення грошових коштів їх частка у валюті балансу у

звітному році збільшилась порівняно з попереднім більш, ніж у 3 рази і становить 2,48 % проти 0,58 % у попередньому році.

Така ж тенденція спостерігається і стосовно частки грошових коштів у оборотних активах підприємства. Так, якщо у попередньому році цей показник становив 1,42 %, то у звітному році він виріс до рівня 5,87 %.

Отже, в цілому спостерігається збільшення величини грошових коштів та їх впливу на господарську діяльність підприємства.

**Завдання 2.** На підставі даних фінансової звітності розрахувати мінімально потрібний залишок грошових коштів на кінець звітного і попереднього періодів. Зробити висновки за результатами аналізу.

### Вказівки до розв'язання задачі:

Визначення мінімально потрібного залишку грошових коштів ( $GK_{зал}$ ) здійснюється за формулою:

$$GK_{зал} = \frac{GO_{операц.}}{K_{об.г.а.}}, \quad (3.1)$$

### Приклад розв'язання:

Розрахунок показника за формулою (3.1) виконаємо у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Визначення мінімально необхідного залишку грошових коштів

Показник	Розрахунок	Вартість на кінець		Відхилення	
		Попереднього періоду	Звітного періоду	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
1. Грошовий оборот від операційної діяльності	Ф. 3 р. 3195	4430,0	5660,0	+1230,0	+27,77
2. Дохід від реалізації	Ф. 2 р. 2000	56804,0	75823,0	+19019,0	+33,48
3. Середньорічна вартість грошових активів	Ф. 1. р. 1165 (ст. 3 ++ ст. 4) : 2	278,25	977,5	+699,25	+251,3
4. Оборотність грошових активів, раз	р. 2 : р. 3	204,15	77,57	-126,58	-62,01
5. Мінімально потрібний залишок грошових коштів	р. 1 : р. 4	21,7	73,0	+51,3	+236,4

Як показав розрахунок, для здійснення господарської діяльності у попередньому році підприємство повинно було мати, враховуючи оборотність грошових коштів, їх залишок у розмірі 21,7 тис. грн., а у звітному – 73 тис. грн. Реально, наявні у підприємства грошові кошти протягом досліджуваного періоду набагато перевищували вказані мінімально необхідні суми.

**Завдання 3.** За даними фінансової звітності (звіту про рух грошових коштів) виявити обсяги і структуру вхідного та вихідного грошових потоків підприємства (виконати у таблиці). Зробити висновки.

**Вказівки до розв’язання:**

Обсяг грошових потоків та грошового обороту підприємства можна визначити на підставі використання звіту про рух грошових коштів. Вхідний грошовий потік визначається як сума надходження коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а вихідний потік – як сума витрачання грошових коштів в результаті здійснення кожного з цих видів діяльності.

**Приклад розв’язання:**

У таблиці 3.3 наведено розрахунок вхідного та вихідного грошових потоків, а також їх структури.

Таблиця 3.3 – Вхідний та вихідний грошовий потоки підприємства

Показники	Код рядка, форма	Попередній період	Звітний період	Відхилення, %
<b><u>Вихідні дані:</u></b>				
1. Чистий рух коштів від операційної діяльності	Ф.3, р.3195	+3049,0	+4007,0	+31,42
2. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	Ф.3,р. 3295	-2696,0	-1722,0	+63,87
3. Чистий рух коштів від фінансової діяльності	Ф.3,р. 3395	- 136,0	0,00	-
<b><u>Розрахункові дані</u></b> Чистий рух коштів	р. 1 + р. 2 + р. 3	+217,0	+2285,0	+1053,0
Вхідний грошовий потік	р. 1	+3049,0	+4007,0	+31,42
Вихідний грошовий потік	р. 2 + р. 3	-2832,0	-1722,0	+60,8

**Примітка.** У табл. 3.3 надходження коштів вказані зі знаком „+”, а видатки – зі знаком „-”.

За даними табл.3.3 можна зробити висновок, що вхідні грошові потоки підприємства протягом дослідженого періоду істотно перевищують вихідні потоки. Спостерігається збільшення обсягів кожного з трьох видів діяльності – операційної, інвестиційної та фінансової. Так, рух коштів від операційної діяльності збільшився у звітному періоді на 31,42%, від інвестиційної – на 63,87%.

Щодо структури грошових потоків, то вхідний грошовий потік на 100% сформовано з надходжень коштів від операційної діяльності.

Вихідний грошовий потік у попередньому періоді на 95,2% формувався за рахунок видатків на інвестиційну діяльність і лише на 4,8% - за рахунок видатків на фінансову діяльність. У звітному періоді вихідний грошовий потік на 100% сформовано з витрат на інвестиційну діяльність.

Таким чином, можна зробити висновок, що основним джерелом грошових надходжень підприємства є операційна діяльність, інші ж види діяльності поки що не є прибутковими.

#### 4 АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ

**Завдання 1.** Порівнюючи підсумки окремих груп активів і пасивів підприємства за даними дод. А, подайте співвідношення між ними і зробіть висновки щодо ліквідності балансу.

##### Вказівки до розв'язання задачі:

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні засобів активу, які згруповані за ступенем зменшення ліквідності, з короткостроковими зобов'язаннями з пасиву, які групуються за ступенем терміновості їх погашення. В табл. 4.1 наведені координати показників кожної з груп, які подані вище.

Таблиця 4.1. – Координати показників, які застосовуються для оцінки ліквідності балансу

Актив		Пасив	
Назва групи	Код рядка, Ф. № 1	Назва групи	Код рядка, Ф. № 1
Найліквідніші активи ( $A_1$ )	1160 ÷ 1165	Найбільш термінові пасиви ( $\Pi_1$ )	1620-1630+1690 540 ÷ 610
Активи, що швидко реалізуються ( $A_2$ )	1125 ÷ 1155	Короткострокові кредити банків і позики ( $\Pi_2$ )	1600-1615 500 ÷ 530
Активи, що повільно реалізуються ( $A_3$ )	1100+1110 + 1170 + 1190	Довгострокові кредити банків і позики ( $\Pi_3$ )	1595
Активи, що важко реалізуються ( $A_4$ )	1095	Постійні пасиви ( $\Pi_4$ )	1495 1660 1700 1665

**Примітка\*** ÷ - означає суму рядків з ... по ...

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі співвідношення:

$A_1 \geq \Pi_1$  – найбільш термінові зобов'язання не повинні перевищувати наявні у підприємства грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення;

$A_2 \geq \Pi_2$  – короткострокові пасиви (кредити банків і позики) не повинні перевищувати активи, які можна швидко реалізувати;

$A_3 \geq \Pi_3$  – обсяг довгострокових кредитів і позик не повинен перевищувати вартості активів, що повільно реалізуються;



$A_4 \leq P_4$  – постійні пасиви не повинні бути менше вартості необоротних активів.

Дотримання перших трьох співвідношень свідчить, що поточні активи перевищують зобов'язання підприємства, а четверте співвідношення показує наявність у підприємства власного оборотного капіталу.

Невиконання навіть одного із перших трьох співвідношень свідчить про відсутність ліквідності балансу.

При оцінці ліквідності балансу слід звернути увагу на те, що відсутність засобів по одній групі активів не компенсується їх надлишком у іншій групі, тому що в реальній ситуації менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

### Приклад розв'язання:

В табл.4.2 наведені дані для оцінки ліквідності балансу за на підставі показників балансу за звітний період.

Таблиця 4.2. – Оцінка ліквідності балансу, тис. грн

Актив (назва групи)	на по- чаток періоду	на кі- нець періоду	Пасив (на- зва групи)	На початок періоду	На кінець періоду	Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
						На початок періоду (гр. 1 – гр. 3)	На кінець періоду (гр. 2 – гр. 4)
А	1	2	Б	3	4	5	6
Найліквідніші активи ( $A_1$ )	370	1585	Найбільш термінові пасиви ( $P_1$ )	12474	6200	-12104	- 4615
Активи, що швидко реалі- зуються ( $A_2$ )	15621	19163	Коротко- строкові кредити банків і позики ( $P_2$ )	11374	11893	+ 4247	+ 7270
Активи, що повільно реалізують- ся ( $A_3$ )	10202	6257	Довгостро- кові креди- ти банків і позики ( $P_3$ )	127	4168	+ 10075	+ 2089
Активи, що важко реалі- зуються ( $A_4$ )	38246	36848	Постійні пасиви ( $P_4$ )	40464	41592	-2218	-4747
Баланс	64439	63853		64439	63853	X	X

Порівнюючи підсумки груп активів і пасивів, можна навести такі реальні співвідношення між ними:

на початок періоду:

$$A_1 < P_1; A_2 > P_2; A_3 > P_3; A_4 < P_4;$$

на кінець періоду:

$$A_1 < P_1; A_2 > P_2; A_3 > P_3; A_4 < P_4.$$

Отже, як свідчить аналіз даних табл. 4.2, баланс досліджуваного підприємства за звітний період не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується перше співвідношення ( $A_1 \geq P_1$ ).

На початок звітної періоду найліквідніші активи не покривають найбільш термінові зобов'язання на 12104 тис. грн., на кінець звітної періоду – на 4615 тис. грн.

У відносному вираженні: на початок звітної періоду найліквідніші активи покрили найбільш термінові зобов'язання на  $[(370 : 12474) \cdot 100] = 3,0\%$  на кінець звітної періоду – на  $[(1585 : 6200) \cdot 100] = 25,6\%$ .

Незважаючи на те, що в кінці звітної періоду найліквідніші активи значно виросли у порівнянні з початком звітної періоду, величина їх виявилась недостатньою для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Однак, решта співвідношень, крім першого, свідчать про наявність оборотних активів у такому обсязі, який дозволяє підприємству підтримувати певну фінансову стійкість.

**Завдання 2.** Оцініть поточну і перспективну ліквідність у абсолютних величинах на підставі результатів першого завдання.

### **Вказівки до розв'язання задачі:**

Можна оцінити поточну і перспективну ліквідність у абсолютних величинах за такими формулами:

поточна ліквідність:

$$ТЛ = (A_1 + A_2) - (П_1 + П_2), \quad (4.1)$$

перспективна ліквідність:

$$ПЛ = A_3 - П_3, \quad (4.2)$$

### **Приклад розв'язання:**

Поточна ліквідність досліджуваного підприємства за формулою (6.1) становить:

- на початок звітної періоду

$$ТЛ_{п} = (370 + 15621) - (12474 + 11374) = -7857 \text{ тис. грн.};$$

- на кінець звітної періоду

$$ТЛ_{к} = (1585 + 19163) - (6200 + 11893) = 2655 \text{ тис. грн.}$$

Перспективна ліквідність досліджуваного підприємства за формулою (4.2) становить:

- на початок звітної періоду

$$ПЛ_{п} = 10202 - 127 = 10075 \text{ тис. грн.};$$

- на кінець звітної періоду

$$ПЛ_{к} = 6257 - 4168 = 2089 \text{ тис. грн.}$$

Аналіз наведених вище результатів розрахунків свідчить про відсутність поточної ліквідності на початок звітної періоду, тому що найліквідніші активи не перекивали відповідні зобов'язання на 7857 тис. грн. Однак уже в кінці звітної періоду співвідношення між сумою груп активів ( $A_1 + A_2$ ) і сумою груп пасивів ( $П_1 + П_2$ ) було на користь перших, що дозволяє ствер-

джувати про поточну ліквідність балансу, розраховану на основі абсолютних величин.

Надлишок коштів групи  $A_3$  над коштами групи  $\Pi_3$  свідчить про перспективну ліквідність балансу на початок і кінець звітної періоду.

**Завдання 3.** Визначте загальний коефіцієнт ліквідності і дайте комплексну оцінку ліквідності балансу за даними фінансової звітності (дод. А).

**Вказівки до розв'язання задачі:**

Для комплексної оцінки ліквідності балансу в цілому можна розрахувати загальний коефіцієнт ліквідності:

$$K = \frac{\sum_{i=1}^3 A_i \cdot d_i}{\sum_{i=1}^3 \Pi_i \cdot d_i}, \quad (4.3)$$

де  $A_i, \Pi_i$  –  $i$ -ті групи відповідно активів і пасивів;

$d_i$  – питома вага відповідних груп активів і пасивів у загальному підсумку (балансі).

Загальний коефіцієнт ліквідності показує відношення суми всіх платіжних засобів до суми платіжних зобов'язань з урахуванням ліквідності балансу. Цей показник дозволяє порівняти баланси підприємств за різні періоди і оцінити найбільш ліквідний баланс.

**Приклад розв'язання:**

Загальний коефіцієнт ліквідності підприємства за формулою (4.3) становить:

- на початок звітної періоду:

$$K_{\text{п}} = \frac{370 \cdot 0,6 + 15621 \cdot 24,2 + 10202 \cdot 15,8}{12474 \cdot 19,4 + 11374 \cdot 17,6 + 127 \cdot 0,2} = \frac{539441,6}{442203,4} = 1,22 ;$$

- на кінець звітної періоду:

$$K_{\text{к}} = \frac{1585 \cdot 2,5 + 19163 \cdot 30,0 + 6257 \cdot 9,8}{6200 \cdot 9,7 + 11893 \cdot 18,6 + 4168 \cdot 6,5} = \frac{640171,1}{308441,6} = 2,08 .$$

Зростання загального коефіцієнта ліквідності в кінці періоду у порівнянні з початком періоду у понад 1,7 рази свідчить про позитивну тенденцію зміни ліквідності балансу у звітному періоді.

**Завдання 4.** Розрахуйте відносні показники ліквідності: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, і зробіть висновки щодо ліквідності балансу.

**Вказівки до розв'язання задачі:**

Для зручності використання розглянемо методикау обчислення коефіцієнтів ліквідності шляхом дії над групами статей і координатами окремих статей Ф. №1 "Баланс" (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 – Методика обчислення коефіцієнтів ліквідності

Коефіцієнт	Методика обчислення на основі:	
	групи статей	координат статей (рядків), ф. № 1
Поточної ліквідності	$(A1 + A2 + A3) : (П1 + П2)$	р. 1195 : р. 1695
Швидкої ліквідності	$(A1 + A2) : (П1 + П2)$	$\Sigma$ (рр. 1125 ÷ 1155 + рр.1160 ÷ 1165) : р. 1695
Абсолютної ліквідності	$A1 : (П1 + П2)$	$\Sigma$ (рр. 1160 ÷ 1165) : р. 1695

**Приклад розв'язання:**

Розрахунки коефіцієнтів ліквідності за даними звітного періоду наведені в табл.4.4.

Таблиця 4.4 – Оцінка показників ліквідності балансу

Коефіцієнт	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення (гр. 2 – гр. 1)	Нормативний (оптимальний) рівень
А	1	2	3	4
Абсолютної ліквідності $\Sigma$ (рр. 1160 ÷ 1165) : р. 1695, ф. №1	0,02	0,09	+0,07	0,20 – 0,35
Швидкої ліквідності $\Sigma$ (рр. 1125 ÷ 1155 + рр.1160 ÷ 1165) : р. 1695, ф. № 1	0,67	1,15	+0,48	0,70 – 0,80
Поточної ліквідності р. 1195 : р. 1695, ф. № 1	1,10	1,49	+0,39	2,00 – 2,50

Отже, на кінець звітного періоду у порівнянні з початком періоду коефіцієнт абсолютної ліквідності виріс на 0,07 пунктів; коефіцієнт швидкої ліквідності – на 0,48 пунктів, коефіцієнт поточної ліквідності – на 0,39 пунктів. Однак зростання коефіцієнтів абсолютної і поточної ліквідності не сприяло доведенню їх рівня до нормативного (оптимального) значення. Лише коефіцієнт швидкої ліквідності і на початок, і на кінець періоду відповідає нормативному рівню.

В сукупності найліквідніших активів і активів, що швидко реалізуються, які становляють чисельник коефіцієнта швидкої ліквідності, питома вага дебіторської заборгованості на початок звітного періоду становить 97,7%, на кінець періоду – 92,4%. За таких співвідношень окремих груп активів швидка ліквідність залежить насамперед від реального і своєчасного повернення боргів.

До того ж за рахунок найліквідніших активів можна покрити термінові зобов'язання на 2,0% на початок звітного періоду і на 9,0% на кінець періоду.

Підсумовуючи сказане можна прийти до висновку, що у звітному періоді, з невеликим застереженням, баланс є неліквідним. Це пояснюється тим, що величина оборотних активів недостатня у порівнянні з короткостроковими пасивами.

Висновки на основі значення відносних показників ліквідності щодо реального стану підприємства більш песимістичні у порівнянні з абсолютними величинами ліквідності. Все це явно може бути обумовлено незадовільною структурою балансу.

**Завдання 5.** Перевірте умови втрати платоспроможності підприємства та, за умови втрати платоспроможності підприємства перевірте можливість її відновлення.

#### **Вказівки до розв'язання задачі:**

Кінцевою підставою для визнання структури балансу незадовільною, а підприємства неплатоспроможним, є одна із двох вимог:

1) коефіцієнт поточної ліквідності в кінці періоду менше двох ( $K_{п.л.} < 2$ ).

2) коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами менше 0,1.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами визначається за формулою:

$$K_3 = \frac{BOK}{OA} = \frac{OA - ПЗ}{OA}, \quad (4.4)$$

де  $BOK$  – власні оборотні кошти (робочий капітал);

$OA$  – оборотні активи;

$ПЗ$  – поточні зобов'язання.

За незадовільної структури балансу реальна можливість у підприємства відновити свою платоспроможність (ліквідність) розраховується за коефіцієнтом відновлення (втрати) платоспроможності:

$$K_{в.в.} = \frac{K_{п.л.}^к + \frac{б(3)}{T} (K_{п.л.}^к - K_{п.л.}^н)}{K_{п.л.}^н}, \quad (4.5)$$

де  $K_{п.л.}^к, K_{п.л.}^н$  - значення коефіцієнта поточної ліквідності відповідно на кінець і на початок звітного періоду;

$б(3)$  – періоди відновлення (втрати) платоспроможності, міс.;

$T$  – тривалість звітного періоду, міс.;

$K_{п.л.}^н$  - нормативний коефіцієнт поточної ліквідності.

Якщо коефіцієнт відновлення платоспроможності ( $K_{в.в.}$ ) більше одиниці, то протягом шести місяців підприємство зуміє відновити свою платоспроможність; якщо  $K_{в.в.}$  буде менше одиниці, то такої можливості скоріш за все не буде.

Якщо коефіцієнт втрати платоспроможності  $K_{в.в.}$  менше одиниці, то це свідчить про неможливість підприємства найближчим часом виконувати свої зобов'язання перед кредиторами.

### Приклад розв'язання:

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами для досліджуваного підприємства становить:

а) на початок періоду

$$K_{з.п.} = \frac{26193 - 23848}{26193} = 0,09;$$

б) на кінець періоду

$$K_{з.к.} = \frac{27005 - 18093}{27005} = 0,33.$$

Отже, на відміну від другої вимоги, перша вимога не виконується, тому що коефіцієнт поточної ліквідності на кінець звітного періоду за даними табл. 6.4 становить 1,49, тобто менше двох. Звідси структура балансу є незадовільною.

За даними досліджуваного підприємства за формулою (4.5) коефіцієнт відновлення платоспроможності становить:

$$K_{в.в.} = \frac{1,49 + \frac{6}{12} \cdot (1,49 - 1,10)}{2} = 0,84.$$

Коефіцієнт втрати платоспроможності дорівнює:

$$K_{в.в.} = \frac{1,49 + \frac{3}{12} \cdot (1,49 - 1,10)}{2} = 0,79$$

Отже, порівнявши розрахункові значення коефіцієнтів відновлення і втрати платоспроможності з нормативними ( $K_{в.в.} \geq 1$ ), можна зробити висновок, що підприємство не тільки не відновить у найближчі 6 місяців платоспроможність, а і взагалі втратить її найближчим часом.

Для виходу з такого стану керівництво підприємства зобов'язане розробити ряд заходів для відновлення платоспроможності, наприклад, терміново продати понаднормативні матеріальні запаси або частину необоротних активів, щоб накопичити готівку для погашення своїх зобов'язань і не обтяжуватись новими боргами.

## 5 АНАЛІЗ І ПРОГНОЗУВАННЯ ІМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

**Завдання 1.** На основі фінансової звітності проаналізувати фінансовий стан та імовірність банкрутства підприємства за допомогою коефіцієнтів Альтмана, Ліса, Сайфуліна, Таффлера у динаміці. Визначити відхилення інтегральних показників за досліджений період та від рекомендованих оптимальних значень. Порівняти результати. Розв'язок задачі оформити аналітичною таблицею. Зробити висновки.

### Приклад розв'язання:

Проаналізуємо імовірність банкрутства підприємства за методикою Е. Альтмана (табл. 5.1).

Таблиця 5.1 – Розрахунок імовірності банкрутства досліджуваного підприємства за п'ятифакторною моделлю Е.Альтмана

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Відношення робочого капіталу до загальної вартості активів	$X_1 = \Phi. \text{ № 1, р. 1495} + \text{р. 1595} - \text{р. 1095} : \Phi. \text{ № 1, р. 1300}$	12257,45 : : 61068,2 = 0,201	5628,5 : : 64146 = = 0,088	-0,113
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	$X_2 = \Phi. \text{ № 1, р. 1420} : : \Phi. \text{ № 1, р. 1300}$	1894,4 : 61068,2 = = 0,031	3018 : : 64146 = = 0,047	+0,016
Рентабельність активів за чистим прибутком	$X_3 = \Phi. \text{ № 2, р. 2350} : : \Phi. \text{ № 1, р. 1300}$	1118,8 : : 61068,2= = 0,018	1128 : : 64146 = = 0,018	0,00
Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним капіталом	$X_4 = \Phi. \text{ № 1, р. 1495} : : \Phi. \text{ № 1, р. 620}$	39904,4 : : 20968,75 = =1,903	41028 : : 20970,5 = = 1,956	+0,053
Коефіцієнт трансформації	$X_5 = \Phi. \text{ № 2, р. 2000} : : \Phi. \text{ № 1, р. 1300}$	56803,4 : : 61068,2 = = 0,930	75823 : 64146 = = 1,182	+0,252
Z-рахунок: $1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$		2,4158	2,5864	+0,1706

Шкала для оцінювання імовірності банкрутства:

$Z < 1,8$  – дуже висока

$1,81 < Z < 2,70$  – висока

$2,71 < Z < 2,99$  – можлива

$Z > 3,00$  – дуже низька

Як видно з табл. 5.1, імовірність банкрутства підприємства за моделлю Альтмана характеризується протягом двох останніх років як висока. Водночас протягом дослідженого періоду значення Z-рахунку зростає, що сві-

дчить про покращення ситуації та неістотне зменшення імовірності банкрутства підприємства, хоча загроза все ще є високою.

Оцінимо ймовірність банкрутства за моделлю Ліса (табл. 5.2).

Таблиця 5.2 – Розрахунок імовірності банкрутства підприємства за моделлю Ліса

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
Частка оборотного капіталу у активах	$X_1 = \Phi. \text{ № 1, p.1195} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1300}$	$23816,85 : : 61068,2 = 0,390$	$26599 : 64146 = 0,415$
Частка операційного прибутку у пасивах	$X_2 = \Phi. \text{ № 2, p. 2190} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1900}$	$2292 : 61068,2 = 0,038$	$2808 : 64146 = 0,044$
Частка нерозподіленого прибутку у пасивах	$X_3 = \Phi. \text{ № 1, p. 1420} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1900}$	$1894,4 : 61068,2 = 0,031$	$3018 : 64146 = 0,047$
Співвідношення власного і позикового капіталу	$X_4 = \Phi. \text{ № 1, p. 1495} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1595} + \text{ p. 1695}$	$39904,4 : 21163,8 = 1,886$	$41028 : 23118 = 1,775$
$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$		0,0317	0,0347

Як видно з розрахунків, значення Z-рахунку протягом попереднього року нижче граничного значення 0,037. Протягом звітного року значення Z-рахунку підвищилось на 0,003 пункти, проте загроза банкрутства підприємства залишається високою.

Проведемо розрахунки імовірності банкрутства підприємства за багатofакторною моделлю Таффлера (табл. 5.3).

Таблиця 5.3 – Розрахунок імовірності банкрутства підприємства за моделлю Таффлера

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
Співвідношення операційного прибутку і короткострокових зобов'язань	$X_1 = \Phi. \text{ № 2, p. 2190} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1695}$	$2292 : 20968,75 = 0,109$	$2808 : 20970,5 = 0,134$
Співвідношення оборотних активів і суми зобов'язань	$X_2 = \Phi. \text{ № 1, p. 1195} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1595} + \text{ p. 1695}$	$23816,85 : 21163,8 = 1,125$	$26599 : 23118 = 1,151$
Частка короткострокових зобов'язань у сумі пасивів	$X_3 = \Phi. \text{ № 1, p. 1695} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1900}$	$20968,75 : 61068,2 = 0,343$	$20970,5 : 64146 = 0,327$
Коефіцієнт рентабельності активів	$X_4 = \Phi. \text{ № 2, p. 2000} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1300}$	$56803,4 : 61068,2 = 0,930$	$75823 : 64146 = 1,182$
$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4$		0,415	0,469

Якщо  $Z > 0,3$  – непогані довгострокові перспективи; якщо  $Z < 0,2$  – висока імовірність банкрутства.

За моделлю Таффлера інтегральний показник протягом досліджуваного періоду істотно перевищує критичне значення, а у динаміці прослідко-



ується збільшення показника  $Z$ , що свідчить про непогані довгострокові перспективи підприємства.

Проаналізуємо імовірність банкрутства підприємства за рейтинговим числом (автори Р. Сайфулін, Г. Кадиков) (табл.5.4).

Таблиця 5.4 – Розрахунок імовірності банкрутства підприємства за допомогою рейтингового числа

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_3 = \Phi 1. \text{p.}1495 : \Phi 1. \text{p.} 1900$	$39904,4 : 61068,2 = 0,653$	$41028 : 64146 = 0,640$
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл} = \Phi. \text{№} 1, \text{p.} 1195 : \Phi. \text{№} 1, \text{p.} 1695$	$26194,6 : 23849,4 = 1,098$	$27005 : 18093 = 1,493$
Інтенсивність обігу активів	$K_i = \Phi. \text{№} 2, \text{p.} 2000 : \Phi. \text{№} 1, \text{p.} 1300$	$56803,4 : 61068,2 = 0,930$	$75823 : 64146 = 1,182$
Рентабельність реалізації продукції	$K_m = \Phi. \text{№} 2, \text{p.} 2000 - (\text{p.}2050 + \text{p.}2130 + \text{p.} 2150) : \Phi. \text{№} 2, \text{p.} 2000$	$2640 : 56803,4 = 0,046$	$2327 : 75823 = 0,031$
Рентабельність власного капіталу	$K_{пр} = \Phi. \text{№} 2, \text{p.} 2350 : \Phi. \text{№} 1, \text{p.} 1495$	$1128 : 39904,4 = 0,028$	$1119 : 41028 = 0,027$
$R = 2K_3 + 0,1K_{пл} + 0,08K_i + 0,45K_m + K_{пр}$		1,54	1,54

Якщо  $R = 1$  – фінансовий стан задовільний; якщо  $R < 1$  – незадовільний фінансовий стан.

Оскільки значення рейтингового числа протягом дослідженого періоду є сталим і більше одиниці, стан підприємства можна вважати нормальним.

Загалом, проведена за різними методиками діагностика імовірності банкрутства підприємства має різні результати – від нормального стану підприємства і непоганих довгострокових перспектив до високого рівня загрози. Це є підтвердженням недоліків більшості з моделей – обмежена придатність їх до застосування на базі звітності підприємств України.

**Завдання 2.** На основі фінансової звітності проаналізувати фінансовий стан та імовірність банкрутства підприємства за допомогою двофакторної моделі, універсальної дискримінантної функції, коефіцієнтів Спрінгейта, Пареної та Долгалєва у динаміці. Одержані результати порівняти. Визначити відхилення інтегральних показників за досліджений період, а також відхилення від рекомендованих оптимальних значень. Розв’язок задачі оформити аналітичною таблицею. Зробити висновки.

### Приклад розв’язання:

У табл. 5.5 наведено механізм та результати розрахунку імовірності банкрутства досліджуваного підприємства за двофакторною моделлю.

Таблиця 5.5 – Розрахунок імовірності банкрутства підприємства за двофакторною моделлю

Показники моделі	Формула розрахунку	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кп)	Ф. № 1, р. 1195 : : Ф. № 1, р. 1695	26194,6 : : 23849,4 = 1,098	27005 / 18093 = = 1,493
Показник частки позикових коштів у пасивах підприємства (Кз)	Кз = (Ф. № 1, р. 1595+р. 1695) : Ф. № 1, р. 1900	(127,7 + 3849,4) : : 64440,9 = 0,372	(4168 + 18093) : : 63853 = 0,349
$X = -0,3877 - 1,0736 Kп + 0,579 Kз$		-1,351	-0,715

За двофакторною моделлю якщо:

$X > 0,3$ , то імовірність банкрутства велика

$-0,3 < X < 0,3$ , то імовірність банкрутства середня

$X < -0,3$ , то імовірність банкрутства мала

$X = 0$ , імовірність банкрутства становить 50%

Протягом досліджуваних років значення X-показника за двофакторною моделлю менше -0,3, що свідчить про низьку імовірність банкрутства підприємства. Проте у звітньому році значення інтегрального показника X зросло на 0,636 пункта, що свідчить про неістотне погіршення фінансового стану досліджуваного підприємства.

Застосуємо універсальну дискримінантну функцію для прогнозування імовірності банкрутства підприємства (табл. 5.6).

Таблиця 5.6 – Розрахунок імовірності банкрутства підприємства за допомогою універсальної дискримінантної функції

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
Коефіцієнт Бівера	$X_1 = (\Phi_2 \text{ р. 2350} + \Phi_2 \text{ р. 2515}) : (\Phi_1 \text{ р. 1595} + \Phi_1 \text{ р. 1695})$	2416 : 21163,8 = = 0,114	2199 : 23118 = = 0,095
Коефіцієнт фінансової незалежності	$X_2 = \Phi. \text{ № 1, р. 1495} : \Phi. \text{ № 1, р. 1900}$	39904,4 : : 1068,2 = 0,653	41028 : 64146 = = 0,640
Коефіцієнт прибутковості активів	$X_3 = \Phi. \text{ № 2, р. 2350} : \Phi. \text{ № 1, р. 1300}$	1128 : 61068,2 = = 0,019	1119 : 64146 = = 0,017
Рентабельність продаж	$X_4 = \Phi. \text{ № 2, р. 2000} - (\text{р. 2050} + \text{р. 2130} + \text{р. 2150}) : \Phi. \text{ № 2, р. 2000}$	6354 : 56803,4 = = 0,112	7852 : 75823 = = 0,104
Співвідношення виробничих запасів і виручки від реалізації	$X_5 = \Phi. \text{ № 1, р. 1100} : \Phi. \text{ № 2, р. 2000}$	2657,25 : : 56803,4 = 0,047	2504 : 75823 = = 0,033
Коефіцієнт оборотності основного капіталу	$X_6 = \Phi. \text{ № 2, р. 2000} : \Phi. \text{ № 1, р. 1300}$	56803,4 : : 61068,2 = 0,930	75823 : 64146 = = 1,182
$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$		0,909	2,464

Якщо  $Z > 2$  – підприємство вважається фінансово стійким і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$  – фінансова рівновага (фінансова стійкість) підприємства порушена, але за вжиття антикризових заходів банкрутство не загрожує;

$0 < Z < 1$  – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$  – підприємство є напівбанкрутом

За результатами оцінки підприємства за універсальною дискримінантною функцією у попередньому році фінансова рівновага підприємства була порушена, а у звітному році ситуація покращилась і банкрутство підприємству вже не загрожує.

У табл. 5.7 проаналізуємо імовірність банкрутства підприємства за допомогою Z-рахунку В. Пареної та І. Долгалєва.

Таблиця 5.7 – Розрахунок імовірності банкрутства підприємства за допомогою Z-рахунку В. Пареної та І. Долгалєва

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
Частка оборотних засобів у активах	$X_1 = \Phi 1. \text{ п. } 1195 : \Phi 1. \text{ п. } 1300$	$23816,85 : 61068,2 = 0,39$	$26599 : 64146 = 0,415$
Прибутковість залученого капіталу	$X_2 = \Phi. \text{ № } 2, \text{ п. } 2350 : \Phi. \text{ № } 1, \text{ п. } 1595 + \text{ п. } 1695$	$1118,8 : 21163,8 = 0,053$	$1128 : 23118 = 0,049$
Коефіцієнт поточної ліквідності	$X_3 = \Phi. \text{ № } 1, \text{ п. } 1195 : \Phi. \text{ № } 1, \text{ п. } 1695$	$26194,6 : 23849,4 = 1,098$	$27005 : 18093 = 1,493$
Коефіцієнт фінансової незалежності	$X_4 = \Phi. \text{ № } 1, \text{ п. } 1495 : \Phi. \text{ № } 1, \text{ п. } 1900$	$39904,4 : 61068,2 = 0,653$	$41028 : 64146 = 0,640$
Коефіцієнт оборотності активів	$X_5 = \Phi. \text{ № } 2, \text{ п. } 035 : \Phi. \text{ № } 1, \text{ п. } 1300$	$56803,4 : 61068,2 = 0,930$	$75823 : 64146 = 1,182$
$Z = 0,131227X_1 + 0,257571X_2 + 0,570029X_3 + 0,002992X_4 + 0,038179X_5$		$Z = 0,73$	$Z = 0,97$

Якщо значення показника Z (-; 0) – висока вірогідність банкрутства;

(-; 0,29) – вірогідність банкрутства вище середньої;

(0,29; 2,07) – середня вірогідність;

(2,07; 2,54) – вірогідність банкрутства нижче середньої;

(2,54; +) - невисока вірогідність банкрутства.

Отже, спостерігаємо середню вірогідність банкрутства підприємства за моделлю В. Пареної і І. Долгалєва. Позитивна динаміка Z-рахунку протягом досліджуваних років свідчить про зміцнення позицій підприємства.

Розрахунок значень коефіцієнтів за системою Спрінггейта систематизовано у табл. 5.8.

Таблиця 5.8 – Розрахунок імовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта

Показники моделі	Формула розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
Частка робочого капіталу у загальній вартості активів	$A = \Phi. \text{ № 1, p.1495} + p. 1595 - p. 1095 / \Phi. \text{ № 1, p. 1300}$	12257,45 : : 61068,2 = 0,201	5628,5 / 64146 = = 0,088
Частка прибутку до оподаткування у загальній вартості активів	$B = \Phi. \text{ № 2, p. 2290} : : \Phi. \text{ № 1, p. 1300}$	6354 : 61068,21 = = 0,104	7852 / 64164 = = 0,122
Відношення валового прибутку до короткострокових зобов'язань	$C = \Phi. \text{ № 2, p. 2090} : \Phi. \text{ № 1, p. 1695}$	6354 : 20968, 75 = 0,303	7852 / 20970,5 = = 0,374
Частка продаж у загальній вартості активів	$D = \Phi. \text{ № 2, p.2050} : \Phi. \text{ № 1, p. 1300}$	67971 : 61068,21 = = 1,113	50450 : 64164 = = 0,786
$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$		1,1715	1,0264

Згідно з розрахованими значеннями коефіцієнта Спрінгейта у 2007-2008 рр. підприємство не є потенційним банкрутом, оскільки значення Z-рахунку істотно перевищує критичне значення 0,862. Проте у звітному році спостерігається зменшення показника Z на 0,1451 пункти, що свідчить про деяке погіршення фінансової ситуації на підприємстві.

## 6 АНАЛІЗ І ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Завдання 1.** За даними фінансової звітності оцінити фінансову стійкість підприємства за тривимірним показником типу фінансової стійкості на початок і на кінець періоду, зробити висновки та виявити шляхи удосконалення ситуації.

### Вказівки до розв'язання задачі:

Для розрахунку тривимірного показника типу фінансової стійкості порівнюють загальну величину запасів і витрат підприємства та джерела їх формування. Дані для розрахунку містяться у фінансовій звітності підприємства, а саме – у формі № 1 “Баланс”.

$$3B = (\Phi.1p.1100 + p.1110), \quad (6.1)$$

де  $3B$  – загальна величина запасів і витрат.

При цьому використовуються різні показники джерел формування запасів і витрат, а саме:

1) наявність власних оборотних коштів (ВОК)

$$BOK = BK - HA = (\Phi.1p.1495 - p.1095), \quad (6.2)$$

де  $BK$  – величина джерел власного капіталу;

$HA$  – величина необоротних активів.

2) наявність власних оборотних коштів і довгострокових залучених джерел формування запасів (перманентний капітал, ПК):

$$ПК = ВОК + ДЗ = ВОК + (\Phi.1p.1595), \quad (6.3)$$

де  $ДЗ$  – довгострокові зобов'язання.

3) загальна величина основних джерел формування запасів і витрат, тобто наявність власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів і залучених коштів:

$$ЗАГ = ПК + КК = ПК + (\Phi.1p.1695), \quad (6.4)$$

де  $КК$  – короткострокові залучені кошти.

Значення останнього показника є наближеним, оскільки частина короткострокових кредитів видається під товари відвантажені (тобто, вони не призначені для формування запасів і витрат), а для покриття запасів і витрат залучається частина кредиторської заборгованості [18].

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники рівня забезпеченості запасів і витрат джерелами формування:

1) надлишок чи недостатність власних оборотних коштів:

$$\Phi^{ВОК} = ВОК - ЗВ, \quad (6.5)$$

2) надлишок чи недостатність перманентного капіталу:

$$\Phi^{ПК} = ПК - ЗВ, \quad (6.6)$$

3) надлишок чи недостатність усіх джерел:

$$\Phi^{ЗАГ} = ЗАГ - ЗВ, \quad (6.7)$$

За допомогою цих показників визначається тривимірний показник типу фінансової стійкості, тобто:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо показник } \Phi > 0, \\ 0, & \text{якщо показник } \Phi < 0. \end{cases} \quad (6.8)$$

Розрахунок трьох вищенаведених показників дає змогу класифікувати фінансові ситуації за рівнем їх стійкості. Так, за цим критерієм можна виділити чотири типи фінансових ситуацій:

1) абсолютна стійкість фінансового стану спостерігається за умов:

$$S = \{1, 1, 1\}. \quad (6.9)$$

Така ситуація характеризується тим, що усі запаси і витрати підприємства покриваються власними оборотними коштами, тобто організація не залежить від зовнішніх кредиторів [19]. Така ситуація

зустрічається доволі рідко і свідчить про те, що підприємство не використовує зовнішні джерела для здійснення основної діяльності.

2) нормальна фінансова стійкість підприємства, яка гарантує його платоспроможність:

$$S = \{0, 1, 1\}. \quad (6.10)$$

Дане співвідношення показує, що підприємство використовує всі джерела фінансових ресурсів і повністю покриває запаси [6]. З позицій фінансового менеджменту такий тип фінансової стійкості є нормальним і найбільш бажаним для підприємства.

3) нестійке фінансове становище, пов'язане з порушенням платоспроможності, однак при цьому все ж існує можливість встановлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних засобів, скорочення дебіторів та прискорення оборотності запасів.

$$S = \{0, 0, 1\} \quad (6.11)$$

При цьому фінансова нестійкість вважається допустимою, якщо виконуються такі умови.

1. Величина короткострокових кредитів та залучених коштів, що беруть участь у формуванні запасів і витрат, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів і готової продукції (найбільш ліквідної частини запасів і затрат).

2. Вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнює сумі позичкових і довгострокових джерел формування запасів і витрат або є меншими за них.

Якщо ж зазначені умови не виконуються, то фінансова стійкість вважається ненормальною і відображає тенденцію до суттєвого погіршення фінансового стану підприємства.

4) кризовий фінансовий стан проявляється у тому, що грошові засоби, короткострокові фінансові вкладення і дебіторська заборгованість підприємства не покривають навіть його кредиторської заборгованості, тобто:

$$S = \{0, 0, 0\}. \quad (6.12)$$

#### **Приклад розв'язання:**

В табл. 6.1 наведені дані для оцінки фінансової стійкості підприємства за тривимірним показником на підставі показників балансу за звітний період (додаток А).

Таблиця 6.1 – Розрахунок тривимірного показника типу фінансової стійкості

Показник	Формула розрахунку	Значення показника	
		На початок періоду	На кінець періоду
ЗВ	$\Phi.1 \text{ p. } 1100 + \text{p. } 1110$	8878,0	5963,0
ВОК	$\Phi.1 \text{ p. } 1495 - \text{p. } 1095$	2218,0	4744,0
ПК	$\text{ВОК} + \Phi.1 \text{ p. } 1595$	2345,0	8912,0
ЗАГ	$\text{ПК} + \Phi.1 \text{ p. } 1695$	26193,0	27005,0
$\Phi^{\text{ВОК}}$	$\text{ВОК} - \text{ЗВ}$	-6660,0	-1219,0
$\Phi^{\text{ПК}}$	$\text{ПК} - \text{ЗВ}$	-6533,0	2949,0
$\Phi^{\text{ЗАГ}}$	$\text{ЗАГ} - \text{ЗВ}$	17315,0	21042,0
$S(\Phi)$		$S = \{0, 0, 1\}$	$S = \{0, 1, 1\}$
Трактування показника S		Нестійке фінансове становище	Нормальна фінансова стійкість

Отже, як видно з розрахованих даних (табл. 6.1), протягом звітного періоду спостерігається тенденція покращення фінансової ситуації на підприємстві. Якщо на початок звітного періоду тривимірний показник засвідчив нестійке фінансове становище підприємства, то вже на кінець періоду показник  $\Phi^{\text{ПК}}$  змінює значення з від'ємного на додатне (недостатність перманентного капіталу змінюється на надлишок), як наслідок, маємо нормальну фінансову стійкість. Отже, на кінець періоду підприємство використовує всі джерела фінансових ресурсів і повністю покриває запаси.

**Завдання 2.** Оцінити фінансову стійкість підприємства у динаміці за методикою, яка базується на розподілі активів на фінансові і нефінансові. Зробити висновки за результатами аналізу.

### Вказівки до розв'язання задачі:

Концепція оцінки фінансової стійкості, запропонована Абрютіним М. С., Грачовим А. В., передбачає розподіл активів підприємства на фінансові і нефінансові. Фінансові активи, в свою чергу, поділяються на мобільні і немобільні [31].

**Мобільні фінансові активи** – це високоліквідні активи, тобто грошові кошти і поточні фінансові вкладення. Немобільні фінансові активи містять у собі довгострокові фінансові вкладення та усі види дебіторської заборгованості.

**Нефінансові активи** поділяються на довгострокові і оборотні.

**Довгострокові нефінансові активи** включають основні засоби, нематеріальні активи та незавершене будівництво. До складу **оборотних нефінансових активів** входять запаси і витрати.

Відповідно до зазначеної концепції фінансова рівновага і стійкість фінансового стану підприємства досягаються за умови, що нефінансові активи покриваються власним капіталом, а фінансові – позиковим.

Запас стійкості збільшується в міру перевищення власного капіталу над нефінансовими активами або в міру перевищення фінансових активів над позиковим капіталом. Протилежне відхилення від параметрів рівнова-

ги в бік перевищення нефінансових активів над власним капіталом свідчить про втрату стійкості. Відповідно до цього виділяють кілька варіантів фінансової стійкості підприємства (табл. 6.2.)

Таблиця 6.2 – Можливі варіанти фінансової стійкості підприємства

Ознака варіанта	Варіант
1. Мобільні фінансові активи більші за всі зобов'язання	СУПЕРСТІЙКІСТЬ
2. Мобільні фінансові активи менші всіх зобов'язань, але сума всіх фінансових активів більша за них	ДОСТАТНЯ СТІЙКІСТЬ
3. Власний капітал дорівнює нефінансовим активам, а фінансові активи дорівнюють всім зобов'язанням	ФІНАНСОВА РІВНОВАГА
4. Власний капітал більший довгострокових фінансових активів, проте менший за всю суму нефінансових активів	ДОПУСТИМА ФІНАНСОВА НАПРУГА
5. Власний капітал менший за довгострокові фінансові активи	ЗОНА РИЗИКУ

### Приклад розв'язання:

В табл. 6.3 наведені дані для оцінки фінансової стійкості підприємства на основі розподілу активів підприємства на фінансові і нефінансові на підставі показників балансу за звітний період (додаток А).

Таблиця 6.3 – Розрахунок показників для оцінки фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула розрахунку	Значення показника	
		На початок періоду	На кінець періоду
1. Мобільні фінансові активи	Ф. 1 (р. 1160 + р. 1165)	370,0	1585,0
2. Немобільні фінансові активи	Ф.1 (р. 1030+р.1035+р. 1040 +р. 1125 + р. 1130 + р. 1135 +р. 1155)	32002,0	41602,0
<b>3. Сукупні фінансові активи</b>	р. 1 + р. 2	32372,0	43187,0
4. Довгострокові нефінансові активи	Ф. 1 (р. 1000 + р. 1005 + р. 1010)	14156,0	14082,0
5. Оборотні нефінансові активи	Ф. 1 (р. 1100 + р.1170)	7861,0	4852,0
<b>6. Сукупні нефінансові активи</b>	р. 4 + р. 5	22017,0	18934,0
<b>7. Власний капітал</b>	Ф. 1, р. 380	40464,0	41592,0
<b>8. Позиковий капітал</b>	Ф. 1 (р. 1595 + р. 1695)	23975,0	22261,0
9. Покриття нефінансових активів власним капіталом	р. 7 – р. 6	18447,0	22658,0
10. Покриття позикового капіталу фінансовими активами	р. 3 – р. 8	8397,0	20926,0
11. Покриття позикового капіталу мобільними фінансовими активами	р. 2 – р. 8	8027,0	19341,0
<b>Варіант фінансової стійкості підприємства</b>		<b>Супер-стійкість</b>	<b>Супер-стійкість</b>

За результатами табл. 6.3. фінансові активи мають тенденцію до збільшення протягом звітного періоду, причому така позитивна динаміка спричинена істотним збільшенням обох частин фінансових активів – мобільної і немобільної.



Власний капітал також збільшився протягом періоду, що аналізується. Так, якщо на початок періоду він становив 40464 тис. грн., то на кінець періоду його величина спостерігається вже на рівні 41592 тис. грн., що також характеризує підприємство з позитивного боку.

Ознакою позитивної динаміки фінансового стану є також зменшення суми позикового капіталу протягом року.

Загалом, аналізуючи наведені дані, можна стверджувати, що підприємство володіє достатнім рівнем фінансової стійкості, оскільки нефінансові активи покриваються власним капіталом (сума перевищення власного капіталу над фінансовими активами становить 18447 тис. грн. та 22658 тис. грн. на початок і кінець звітного періоду, відповідно). Зростання суми зазначеного перевищення протягом року є додатковим свідченням покращення фінансової стійкості на підприємстві.

Фінансові активи підприємства істотно перевищують його позиковий капітал (на 8397 тис. грн. та 20926 тис. грн. на початок і кінець звітного періоду, відповідно), що також характеризує зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Найбільш жорстким критерієм фінансової стійкості вважається покриття позикового капіталу мобільними фінансовими активами. Будь-яке додатне значення цього показника характеризує, згідно з методикою Абрютіна М. С. та Грачова А. В., суперстійкість підприємства. На досліджуваному підприємстві цей показник не тільки є додатним, але й істотно збільшується на кінець звітного періоду порівняно з його початком на 11314 тис. грн. (19341 тис. грн – 8027 тис. грн). Отже, можна зробити остаточний висновок, що підприємство має виключно високий рівень фінансової стійкості.

**Завдання 3.** Визначити маржинальний дохід, точку беззбитковості та запас фінансової стійкості підприємства на початок і кінець періоду, зробити висновки та виявити основні причини змін. Розв'язок задачі оформити таблицею.

#### **Вказівки до розв'язання задачі:**

З метою визначення запасу фінансової стійкості (зони беззбитковості) витрати підприємства в залежності від обсягу виробництва і реалізації продукції слід попередньо поділити на змінні та постійні, визначити суму маржинального доходу і його частку у виручці від реалізації продукції, після чого розрахувати беззбитковий обсяг продаж (порог рентабельності), тобто суму виручки, яка необхідна для покриття постійних витрат підприємства. Рентабельність при такій величині виручки буде дорівнювати нулю.

**Поріг рентабельності (ПР)** – це відношення суми постійних витрат у складі собівартості реалізованої продукції до частки маржинального доходу у виручці.

Розрахувавши поріг рентабельності, неважко розрахувати і запас фінансової стійкості підприємства (ЗФС):

$$ЗФС = \frac{ЧД(В)P - ПР}{ЧД(В)P} \cdot 100\%, \quad (6.13)$$

де  $ЧД(В)P$  – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг;

$ПР$  – поріг рентабельності.

### Приклад розв’язання:

З метою проведення аналізу беззбиткового рівня продаж та запасу фінансової стійкості, розділимо витрати підприємства на постійні і змінні (дані беремо з форми № 2 „Звіт про фінансові результати” (додаток А)).

Таблиця 6.4 – Розподіл витрат підприємства на постійні та змінні

Змінні				Постійні			
Стаття витрат	Рядки форми № 2	Попередній період	Звітний період	Стаття витрат	Рядки форми № 2	Попередній період	Звітний період
1.1 Матеріальні витрати	р. 2500	3864 4	55377	1.2 Амортизація	р. 2515	1080	1288
2.1 Витрати на оплату праці	р. 2505	8357	8461	2.2 Інші операційні витрати (50%)	р. 2520 : 2	2239 2	3443,5
3.1 Відрахування на соц.заходи	р. 2510	3130	2991	3.2 Усього		2347 2	4731,5
4.1 Інші операційні витрати (50%)	р. 2520 : 2	2239 2	3443,5	4.2 Питома вага постійних витрат в сумі витрат, %	(р. 3 табл. 6.4 : р. 2550) · 100%	24,45	6,3
5.1 Усього		7252 3	70272, 5				
6.1 Питома вага змінних витрат в усій сумі витрат, %	(р. 5.1 : р. 2550) · 100%	75,55	93,7				

В табл. 6.5 наведені дані для розрахунку точки беззбитковості та запасу фінансової стійкості підприємства на підставі показників табл. 6.4 та форми № 2 „Звіт про фінансові результати” (додаток А).

Таблиця 6.5 – Розрахунок точки беззбитковості та запасу фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула розрахунку	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %
1. ЧД(В)Р, тис. грн	Ф. № 2, р. 2000	56804	75823	19019	33,5
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	Ф. № 2, р. 2050	50450	67971	17521	34,73
3. Валовий прибуток, тис. грн	Ф. № 2, р. 2090	6354	7852	1498	23,58
4. Сума умовно-постійних витрат, тис. грн	Табл. 6.4, р. 4.2 · · табл. 6.5, р. 2	12335	4282,17	-8052,83	-65,29
5. Сума умовно-змінних витрат, тис. грн	Табл. 6.4, р. 6.1 · · табл. 6.5, р. 2	38114,9 8	63688,8 3	25573,85	67,1
6. Маржинальний дохід, тис. грн	Табл. 6.4, р. 3.2 + + табл. 6.5, р. 3	29826	12583,5	-17242,5	-57,81
7. Частка маржинального доходу у ЧД(В)Р, %	Табл. 6.5 (р.6 : р.1)	0,525	0,166	-0,359	-68,38
8. Порог рентабельності, тис. грн	Табл. 6.4, р. 3.2 : : табл. 8.5, р. 7	44708,6	28503	-16205,6	-36,25
9. Запас фінансової стійкості - у відсотках	100% · табл. 6.5 (р. 1 – р. 8) : табл. 6.5, р. 1	21,29	62,41	41,12	193,1
- у тис. грн	табл. 6.5 (р. 1 – р. 8)	12095,4	47320	35224,6	291,2

Як видно з табл. 6.5., за досліджуваний період на підприємстві істотно збільшився такий показник, як чистий дохід (виручка) від реалізації (на 33,5%). Спостерігається також позитивна динаміка собівартості виготовленої та реалізованої продукції (темп приросту становить 34,73%), валовий прибуток збільшився на 23,58%. При цьому сума постійних витрат істотно зменшилась, що свідчить про удосконалення політики управління витратами, в той же час сума умовно-змінних витрат зросла, що є наслідком збільшення обсягів виробництва. Вищезазначені зміни позитивно характеризують підприємство.

Маржинальний дохід підприємства за досліджений період зменшився на 57,81%, а його частка у ЧД(В)Р зменшилась на 68,38%. Найбільший вплив на зазначені зміни мало істотне зменшення суми постійних витрат.

Точка беззбитковості (поріг рентабельності) знизилась у звітному році порівняно з попереднім на 36,25%. Так, якщо для покриття всіх витрат у попередньому році підприємству необхідно було реалізувати продукції на суму 44708,6 тис. грн, то у звітному році для аналогічних цілей необхідно було реалізувати продукції на 28503 тис. грн. На фоні збільшення показника собівартості реалізованої продукції зазначені зміни є позитивними і свідчать про покращення фінансового стану підприємства.

В процесі застосування аналітичного методу визначення запасу фінансової стійкості було виявлено позитивну тенденцію до збільшення запасу фінансової стійкості. Так, якщо у попередньому періоді цей показник становив 12095,4 тис. грн, то у звітному періоді відбулося різке збільшення запасу фінансової стійкості до рівня 47320 тис. грн. Відповідно частка за-

пасу фінансової стійкості у чистому доході (виручці) від реалізації зростає з 21,29 % у попередньому до 62,41% у звітному році.

**Завдання 4.** Визначити клас підприємства за інтегральною бальною методикою Л. В. Донцової і Н. А. Нікіфорової на початок і кінець періоду, проаналізувати результати та зробити висновки.

#### Вказівки до розв'язання задачі:

Сутність цієї методики полягає у класифікації підприємств за ступенем ризику, виходячи з фактичного рівня показників фінансової стійкості і рейтингу кожного показника, вираженого у балах. Так, Л. В. Донцова і Н. А. Нікіфорова пропонують таку систему показників і їх рейтингових оцінок (табл. 6.6).

I клас – підприємства з нормальним запасом фінансової стійкості, що дає впевненість у поверненні залучених коштів;

II клас – підприємства, які демонструють деяку ступінь ризику із збогрованості, але ще не вважаються ризикованими;

III клас – проблемні підприємства. Тут ще не має ризику втрати коштів, але сумнівним є повне отримання відсотків;

IV клас – підприємства з високим ризиком банкрутства навіть після вжиття заходів щодо фінансового оздоровлення. Кредитори такого підприємства ризикують втратити свої кошти і відсотки;

V клас – підприємства з дуже високим ризиком, не платоспроможні.

Таблиця 6.6 – Розподіл підприємств за критеріями оцінки фінансового стану

Показник	Межі класів згідно з критеріями					
	I клас, бали	II клас, бали	III клас, бали	IV клас, бали	V клас, бали	VI клас, бали
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25 і більше – 20 бал.	0,2 – 16 бал.	0,15 – 12 бал.	0,1 – 8 бал.	0,05 – 4 бал.	менше 0,05 – 0 бал.
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,0 і більше – 18 бал.	0,9 – 15 бал.	0,8 – 12 бал.	0,7 – 9 бал.	0,6 – 6 бал.	менше 0,5 – 0 бал.
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,0 і більше – 16,5 бал.	(1,9-1,7) – (15-12) бал.	(1,6-1,4) – (10,5-7,5) бал.	(1,3-1,1) – (6-3) бал.	1,0 – 1,5 бал.	менше 1,0 – 0 бал.
Коефіцієнт фінансової автономії	0,6 і більше – 17 бал.	(0,59-0,54) – (15-12) бал.	(0,53 - 0,43) – (11,4-7,4) бал.	(0,42-0,41) – (6,6-1,8) бал.	0,4 – 1 бал.	менше 0,4 – 0 бал.
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,5 і більше – 15 бал.	0,4 – 12 бал.	0,3 – 9 бал.	0,2 – 6 бал.	0,1 – 3 бал.	менше 0,1 – 0 бал.
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	0,5 і більше – 15 бал.	0,9 – 12 бал.	0,8 – 9 бал.	0,7 – 6 бал.	0,6 – 3 бал.	менше 0,5 – 0 бал.
Мінімальне значення межі	100	85-64	63,9-56,9	41,6-28,3	18	-

### Приклад розв'язання:

У табл. 6.7. проаналізуємо фінансовий стан підприємства за методикою Л. В. Донцової і Н. А. Нікіфорової.

Таблиця 6.7 – Аналіз фінансового стану підприємства за методикою Л. В. Донцової і Н. А. Нікіфорової

Показник	Формула розрахунку	На початок періоду	Бали	На кінець періоду	Бали
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\Phi.1 (p.1160 + p.1165) : p.1695$	0,02	0	0,09	8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\Phi.1 (\text{сума } p.1125 \div p.1165) : p.1695$	0,67	9	1,15	18
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\Phi.1 p.1195 : p.1695$	1,10	3	1,49	9
Коефіцієнт фінансової автономії	$\Phi.1 (p.1495 : p.1900)$	0,628	17	0,651	17
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\Phi.1 (p.1495 - p.1095) : (p.1195)$	0,085	0	0,176	6
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	$\Phi.1 (p.1195 - p.1695) : \Phi.1 p.1100$	0,264	0	1,495	15
Усього	-	-	29	-	73
Клас підприємства	-	-	IV	-	II

Отже, за результатами аналізу на початок періоду підприємство відноситься до IV класу, тобто характеризується високим ризиком банкрутства навіть після вжиття заходів щодо фінансового оздоровлення. Кредитори такого підприємства ризикують втратити свої кошти і відсотки.

Але на кінець звітної року ситуація покращується, клас підприємства – II. Це означає, що присутній певний ризик із заборгованості, але загалом підприємство не вважається ризикованим.

Загалом, протягом дослідженого періоду фінансовий стан підприємства, зокрема його фінансова стійкість, істотно покращились.

## 7 АНАЛІЗ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

**Завдання 1.** За даними фінансової звітності проаналізувати склад і структуру власного капіталу підприємства, динаміку змін. Виявити основні тенденції та напрямки покращення структури власного капіталу. Розв'язати завдання у табличному вигляді.

### Приклад розв'язання:

У таблиці 7.1 наведено склад, структуру і динаміку капіталу аналізованого підприємства. Як видно з табл.7.1, досліджуване підприємство станом на кінець звітної року має загальний розмір капіталу 63853 тис. грн. За останній рік спостерігаємо його зменшення на 587,9%.

Таблиця 7.1 – Склад і структура капіталу підприємства (станом на кінець року)

Статті балансу	Код рядка ф.1	Попередній період		Звітний період		Відхилення (+,-)	
		Сума, тис. грн	Частка, %	Сума, тис. грн	Частка, %	Суми, тис. грн	Частки, %
<b>1 Власний капітал</b>	<b>1495</b>	<b>40463,8</b>	<b>62,79</b>	<b>41592,0</b>	<b>65,14</b>	<b>+1128,2</b>	<b>+2,35</b>
1.1 Зареєстрований капітал	1400	37630,0	58,39	37630,0	58,93	0,0	+0,54
1.2 Резервний капітал	1415	380,0	0,59	380,0	0,60	0,0	+0,01
1.3 Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2453,8	3,81	3582,0	5,61	+1128,2	+1,8
<b>2 Позиковий капітал</b>	<b>1595</b> <b>+</b> <b>1695</b>	<b>23977,1</b>	<b>37,21</b>	<b>22261,0</b>	<b>34,86</b>	<b>-1716,1</b>	<b>-2,35</b>
2.1 Довгострокові зобов'язання	1595	127,7	0,20	4168,0	6,53	+4040,3	+6,33
2.2 Поточні зобов'язання	1695	23849,4	37,01	18093,0	28,34	-5756,4	-8,67
2.2.1 Поточні забезпечення	1660	5567,3	8,64	5494,0	8,60	-73,3	-0,04
2.2.2 Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615	5806,9	9,01	6399,0	10,02	+592,1	+1,01
2.2.3 Поточні зобов'язання за розрахунками:							
- з одержаних авансів	1610	10608,6	16,46	3073,0	4,81	-7535,6	-11,65
- з бюджетом	1620	643,4	1,00	1911,0	3,00	+1267,6	+2,00
- зі страхування	1625	300,5	0,47	120,0	0,20	-180,5	-0,27
- з оплати праці	1630	640,0	1,00	269,0	0,42	-371,0	-0,58
Інші поточні зобов'язання	1690	282,7	0,44	827,0	1,30	+544,3	+0,86
<b>Усього капіталу</b>	<b>1900</b>	<b>64440,9</b>	<b>100,0</b>	<b>63853,0</b>	<b>100,0</b>	<b>-587,9</b>	<b>-</b>

Основну частку у капіталі підприємства протягом двох досліджених років має власний капітал. Його розмір на кінець звітного року становить 41592 тис. грн, а частка – 65,14%, що на 2,35% більше, ніж у попередньому періоді. Отже, підприємство є фінансово стійким, причому присутня тенденція подільшого підвищення рівня фінансової стійкості. Головною причиною означеної позитивної динаміки власного капіталу є збільшення суми нерозподіленого прибутку протягом звітного року на 1128,2 тис. грн порівняно з попереднім, і, відповідно, збільшення питомої ваги цієї статті у капіталі підприємства на 1,8%.

Величина зареєстрованого (статутного) і резервного капіталу не зазнали змін протягом досліджуваного періоду, що свідчить про стабільність

функціонування підприємства, відсутність фактів додаткової емісії акцій та ситуацій, коли існувала б потреба у резервному капіталі.

Відповідно до позитивної динаміки власного капіталу, протягом досліджуваного періоду зменшились розміри (на 1716,1 тис. грн) та частка (на 2,35%) позикового капіталу. Зазначені зміни відбулися переважно за рахунок істотного зменшення розмірів поточних зобов'язань (на 5756,4 тис. грн), частка яких у структурі капіталу знизилась на 8,67% і становить на кінець звітного періоду 28,34%.

Поглиблене дослідження змін у поточних зобов'язаннях показує, що найбільший вплив на різке скорочення цієї частини капіталу має істотне зменшення статті „поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів” (на 7535,6 тис. грн, частка у капіталі зменшилась, відповідно на 11,65%). Неістотне зменшення можна констатувати також по статтях „векселі видані” (73,3 тис. грн), „поточні зобов'язання зі страхування” (180,5 тис. грн) та „поточні зобов'язання з оплати праці” (371,0 тис. грн). Зазначені зміни слід трактувати як позитивні, вони означають покращення платіжної дисципліни підприємства.

Як негативні прояви функціонування підприємства слід відмітити істотне зростання поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом на 1267,6 тис. грн (зростання частки цієї статті становить 2%), зростання кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 592,1 тис. грн (частка цієї статті зросла на 1,01%), також збільшення інших поточних зобов'язань на 544,3 тис. грн.

Загалом можна зробити висновки про позитивні в цілому зміни у капіталі підприємства, про що свідчить зростання величини і частки власного капіталу, зменшення поточних зобов'язань. Проте загальна величина капіталу зменшилась, і, як наслідок, зменшились можливості підприємства до фінансування господарської діяльності, що є негативним моментом і потребує від керівництва коригуючих дій на наступний період.

**Завдання 2.** За даними фінансової звітності зробити порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства, виявити динаміку зміни, зробити висновки. Розв'язати завдання у табличному вигляді.

#### **Приклад розв'язання:**

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства подано у табл. 7.2.

За даними таблиці 7.2 можна стверджувати, що у звітному році підприємство дотримувалося політики перевищення темпів росту дебіторської заборгованості над кредиторською. Так, якщо дебіторська заборгованість у звітному періоді зросла на 22,67%, то кредиторська зменшилась на 7,16%. Відповідно, дебіторська заборгованість товарного характеру зросла ще бі-

льшими темпами (63,47% приросту), в той час як кредиторська заборгованість товарного характеру зростає усього на 10,2%.

Таблиця 7.2 – Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства (станом на кінець року)

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)	
			Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
1. Дебіторська заборгованість, тис. грн	15621,2	19163,0	+3541,8	+22,67
у т. ч. товарного характеру	6557,6	10720,0	+4162,4	+63,47
2. Кредиторська заборгованість, тис. грн	23977,1	22261,0	-1716,1	-7,16
у т. ч. товарного характеру	5806,9	6399,0	+592,1	+10,2
3. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, (р. 1 : р. 2)	0,652	0,86	+0,208	-
у т. ч. товарного характеру	1,13	1,68	+0,55	-

Збільшуються показники співвідношення загальних сум дебіторської і кредиторської заборгованості, а також у розрізі товарної продукції (послуг).

Якщо у попередньому періоді на 1 грн. товарної кредиторської заборгованості припадало 1,13 грн. дебіторської, то у звітному періоді цей показник суттєво зростає, і на 1 грн. товарної кредиторської заборгованості припадає вже 1,68 грн. дебіторської заборгованості. В цілому виявлені тенденції характеризують підприємство з позитивного боку і свідчать про покращення його фінансового стану і розрахунків з кредиторами. Водночас слід звернути увагу на договірну політику і характер розрахунків з дебіторами, оскільки затримки платежів від них впливають на ліквідність і платоспроможність підприємства.

**Завдання 3.** На підставі даних фінансової звітності обчислити та проаналізувати показники оборотності капіталу підприємства загалом, та його окремих складових частин зокрема. Зробити висновки.

#### **Приклад розв'язання:**

Розрахунок показників оборотності капіталу подано у табл. 7.3.

За розрахованими у табл. 7.3 показниками можна зробити висновок про позитивні зрушення у капіталі підприємства за досліджений період. Так, спостерігаємо збільшення загальної суми капіталу на 5,03% (3077,8 тис. грн), що є свідченням розширення господарської діяльності підприємства. Позитивні зміни спостерігаються також за двома основними складовими капіталу. Так, власний капітал протягом звітного року збільшився на 2,82%, а позиковий – на 9,23% (1123,6 тис. грн та 1954,2 тис.грн, відповідно).



Позитивним моментом є також зростання оборотності капіталу. Так, якщо у попередньому періоді протягом року капітал не встигав здійснити навіть один оберт (кількість обертів протягом року становила 0,931), то у звітному році цей показник виріс до рівня 1,182.

Таблиця 7.3 – Показники оборотності капіталу підприємства

Показники	Формула	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1 Середній розмір капіталу, тис. грн. у т. ч.:	ф.1 р. 1900 (гр.3 + гр.4) :2	61068,2	64146,0	+3077,8	+5,03
1.1 власного капіталу	ф.1 р. 1495 (гр.3+гр.4): 2	39904,4	41028,0	+1123,6	+2,82
1.2 позикового капіталу	ф.1 р. 1595 + +р. 1695 (гр.3+гр.4) : 2	21163,8	23118,0	+1954,2	+9,23
2 Виручка від реалізації, тис.грн.	ф.2 р. 2000	56804,0	75823,0	+19019,0	+33,48
3 Оборотність капіталу, дні, у т. ч.:	(пок.1 · 360 днів): пок. 2	387,02	304,56	-82,46	-21,31
3.1 власного капіталу	(пок.1.1 · 360 днів): пок. 2	252,9	194,8	-58,1	-22,94
3.2 позикового капіталу	(пок.1.2 · 360 днів): пок. 2	134,13	109,76	-24,37	-18,17
4 Число обертів капіталу, раз, у т.ч.:	пок.2 : пок.1	0,931	1,182	+0,251	+26,96
4.1 власного капіталу	пок.2 : пок.1.1	1,424	1,848	+0,424	+29,78
4.2 позикового капіталу	пок.2 : пок.1.2	2,684	3,28	+0,596	+22,21

**Примітка.** У табл. 7.3 дані з балансу беруться середньорічні

Відповідно до зростання оборотності капіталу зменшується показник тривалості одного обороту з 387,02 днів у попередньому періоді до 304,56 днів у звітному періоді. Це також слід трактувати як позитивні зрушення, оскільки прискорення оборотності капіталу сприяє інтенсифікації усіх господарських процесів, збільшенню виручки і більш ефективному використанню капіталу.

Слід відзначити перевищення темпів оборотності позикового капіталу підприємства над власним. Так, уза даними звітного року кількість обертів позикового капіталу становила 3,28 раза, а для власного капіталу – лише 1,848.

В цілому за результатами аналізу можна стверджувати про прискорення оборотності капіталу досліджуваного підприємства, що свідчить про підвищення ефективності використання його ресурсів.

## 8 АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Завдання 1.** За даними фінансової звітності перевірте відповідність співвідношення показників підприємства «золотому правилу економіки підприємства». Зробіть висновки.

### Вказівки до розв'язання задачі:

Досліджуючи динаміку абсолютних показників, необхідно виявити, на скільки вона відповідає їх оптимальному співвідношенню, яке дістало назву “золоте правило економіки підприємства”:

$$T_{pn} > T_{pe} > T_{pa} > 100\%, \quad (8.1)$$

де  $T_{pn}$ ,  $T_{pe}$ ,  $T_{pa}$  – темп зростання відповідно прибутку, виручки від реалізації, активів.

### Приклад розв'язання:

В табл. 8.1. наведені темпи зростання досліджуваних показників для оцінки співвідношення між ними.

Реально, на основі даних табл. 8.1, співвідношення показників має такий вигляд:

а)  $T_{pn} < T_{pe}$  ( $102,1 < 133,5$ )

б)  $T_{pe} > T_{pa}$  ( $133,5 > 105,0$ )

в)  $T_{pn} < T_{pa}$  ( $102,1 < 105,0$ ).

Таблиця 8.1 – Оцінка темпів зростання показників

Показники	Код рядка, № форми	Попередній період, тис. грн	Звітний період, тис. грн	Темп зростання (гр. 3 : гр. 2) × × 100, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	р. 2000, ф. 2	56804	75823	133,5
2. Прибуток від реалізації продукції	р. 2000 – (р. 2050 ++ р. 2130 + р. 2150) ф. 2	2280	2327	102,1
3. Середня величина активів	р. 280, ф. 1	61068	64146	105,0

Тобто, темп зростання прибутку поступається темпам зростання і обсягу реалізації, і середньої величини активів, що свідчить про невідповідність „золотому правилу економіки підприємства”.

Це обумовлено насамперед зростанням витрат на 1 гривню реалізованої продукції.

Економічний потенціал підприємства, незважаючи на порушення раціональних співвідношень між показниками, зростає, оскільки темп росту всіх зазначених показників перевищує 100%.

**Завдання 2.** За даними фінансової звітності обчислити показники використання трудових ресурсів і фонду оплати праці за два періоди, розрахувати відхилення у розрізі показників. Зробити висновки за результатами аналізу

### Приклад розв'язання:

Таблиця 8.2 – Оцінка динаміки продуктивності праці і оплати праці персоналу підприємства

Показник	Одиниця виміру	Код форми, номер рядка	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+, -) (гр. 2 – гр. 1)	Звітний період у % до попереднього (гр. 2:гр. 1) · 100
А	Б	В	1	2	3	4
<b>Початкові дані:</b>						
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн	Ф № 2, р. 2000	56804,0	75823,0	+19019,0	133,5
2. Товарна продукція	тис. грн	Ф № 1п-нпп	57556,1	77457,3	+19901,2	134,6
3. Прибуток від реалізації продукції	тис. грн	р. 2000 – (р.2050 + р. 2130 + р. 2150) ф. 2	2280,0	2327,0	+47	102,1
4. Середньооблікова чисельність працюючих	осіб	Ф № 1 – підприємництво, р. 510	597,0	558,0	-39	93,5
5. Відпрацьовано	люд-год	Ф № 1 – підприємництво, р. 535	1056338,0	885879,0	-170459,0	83,9
6. Фонд оплати праці	тис. грн	Ф № 1 – підприємництво, р. 560 – р. 570	8209,3	8383,2	173,9	102,1
<b>Розрахункові дані:</b>						
7. Виготовлено на одного працюючого: 7.1 Реалізованої продукції (р. 1 : р. 4)	грн	-	95149,0	135884,0	+40735,0	142,8
7.2 Товарної продукції (р. 2 : р. 4)	грн	-	96409,0	138812,0	+42403,0	140,0

Продовження табл. 8.2

А	Б	В	1	2	3	4
8. Виготовлено за одну люд. год: 8.1 Реалізованої продукції (р. 1 : р. 5)	грн	-	53,8	85,6	+31,8	159,1
8.2 Товарної продукції (р. 2 : р. 5)	грн	-	54,5	77,5	+23,0	142,2
9. Рентабельність робочої сили (р. 3 : р. 4) · 100	%	-	381,9	417,0	+35,1	-
10. Трудомісткість: 10.1 Реалізованої продукції (р. 5 : р. 1)	$\frac{\text{люд}}{1000}$	-	18,6	11,7	-6,9	62,9
10.2 Товарної продукції (р. 5 : р. 2)	$\frac{\text{люд}}{1000}$	-	18,4	11,4	-7,0	62,0
11. Середня заробітна плата одного працюючого (р. 6 : р. 4)	грн	-	13751	15023	+1272,0	109,3
12. Затрати праці на 1 грн фонду оплати праці (р. 5 : р. 6)	$\frac{\text{люд}}{1000}$	-	0,129	0,106	-0,023	82,2
13. Зарплатомісткість: 13.1 на 1 грн реалізованої продукції (р. 6 : р. 1)	грн/грн	-	0,145	0,111	-0,034	76,6
13.2 на 1 грн товарної продукції (р. 6 : р. 2)	грн/грн	-	0,143	0,108	-0,035	75,5
14. Реалізовано продукції на 1 грн фонду оплати праці (р. 1 : р. 6)	грн/грн	-	6,919	9,045	+2,126	130,8
15. Виготовлено продукції на 1 грн фонду оплати праці (р. 2 : р. 6)	грн/грн	-	7,011	9,240	+2,229	131,8

Аналіз даних табл. 8.2 свідчить, що трудові ресурси у звітному періоді використовувались значно краще ніж у попередньому. Так, продуктивність праці за виробітком підвищилась в залежності від вибраного обсягу продукції від 40,0% до 42,8% - в розрахунку до одного працюючого і від 42,2% до 59,1% - в розрахунку на 1 люд-год. Трудомісткість продукції знизилась від 37,1 до 38,0%.

Рентабельність робочої сили підвищилась на 35,1%. Знизилась зарплатомісткість продукції від 23,4% до 24,5%, звідси відповідно обсяг реалізованої і товарної продукції на 1 грн фонду оплати праці виріс відповідно на 30,8% і 31,8%.

Суттєве значення для нормального функціонування підприємства має економічно обгрунтоване співвідношення між темпом зростання продуктивності і середньої заробітної плати. Таке співвідношення, зазвичай, повинно бути більше одиниці. Тільки в окремі періоди, коли нагальним завданням є підвищення середньої заробітної плати, на короткий період припустимо порушувати економічно обгрунтоване співвідношення.

Для досліджуваного підприємства зазначене співвідношення становить

$$K = \frac{W_1}{W_0} : \frac{\bar{X}_1}{\bar{X}_2}, \quad (8.2)$$

$$K = \frac{138812,0}{96409,0} : \frac{15023}{13751} = 1,422 : 1,093 = 1,3,$$

де  $K$  – коефіцієнт співвідношення темпів зростання продуктивності праці і середньої заробітної плати;

$W_1, W_0$  - виробництво товарної продукції на одного працюючого відповідно у звітному і попередньому періодах;

$\bar{X}_1, \bar{X}_0$  - середня заробітна плата одного працюючого відповідно у звітному і попередньому періодах.

**Завдання 3.** За даними попередньої задачі провести факторний аналіз зміни обсягу товарної продукції (за необхідності і реалізованої продукції) та фонду оплати праці.

**Приклад розв'язання:**

$$Q = \bar{N} \cdot W. \quad (8.3)$$

Зміна обсягу товарної продукції у звітному періоді у порівнянні з попереднім дорівнює

$$\Delta Q = Q_1 - Q_0 = 77457,3 - 57556,1 = 19901,2 \text{ тис. грн.}$$

За методом абсолютних різниць вплив зміни чисельності працюючих на зміну товарної продукції становить

$$\Delta Q_{\bar{N}} = (\bar{N}_1 - \bar{N}_0) \cdot W_0 = [(558 - 597) \cdot 96409] : 1000 = -3759,9 \text{ тис. грн.},$$

тобто, якби продуктивність праці у звітному періоді залишилась на рівні попереднього періоду, то за рахунок зменшення чисельності персоналу обсяг товарної продукції скоротився б на 3759,9 тис. грн.

Зміна продуктивності праці таким чином вплинула на зміну обсягу товарної продукції:

$$\Delta Q_W = (W_1 - W_0) \cdot \bar{N}_1 = [(138812 - 96409) \cdot 558] : 1000 = 23661,1 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу

$$\Delta Q = \Delta Q_{\bar{N}} + \Delta Q_w = -3759,9 + 23661,1 = 19901,9 \text{ тис. грн.},$$

що збігається із загальними змінами.

Оскільки середня заробітна плата ( $\bar{X}$ ) визначається як частка від ділення фонду оплати праці ( $\Phi$ ) на середньооблікову чисельність працюючих ( $\bar{N}$ ), то фонд оплати праці дорівнює

$$\Phi = N \cdot \bar{X}, \quad (8.4)$$

звідси, загальна зміна фонду оплати праці дорівнює

$$\Delta \Phi = \Phi_1 - \Phi_0 = 8383,2 - 8209,3 = 173,9 \text{ тис. грн.},$$

в тому числі під впливом змін:  
чисельності працюючих

$$\Delta \Phi_{\bar{N}} = (N_1 - N_0) \cdot \bar{X}_0 = [(558 - 597) \cdot 13751] = -536,2 \text{ тис. грн.};$$

середньої заробітної плати

$$\Delta \Phi_{\bar{X}} = (\bar{X}_1 - \bar{X}_0) \cdot \bar{N}_1 = [(15023 - 13751) \cdot 558] = 710,1 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу

$$\Delta \Phi = \Delta \Phi_{\bar{N}} + \Delta \Phi_{\bar{X}} = -536,2 + 710,1 = 173,9 \text{ тис. грн.},$$

тобто, сукупний вплив двох факторів на зміну фонду оплати праці збігається із загальними змінами.

**Завдання 4.** За даними фінансової звітності провести аналіз рентабельності робочої сили. Виявити загальну зміну рентабельності робочої сили, в тому числі під впливом змін:

- рентабельності реалізованої продукції;
- частки реалізованої продукції в обсязі товарної продукції;
- виробітку товарної продукції на одного працюючого.

**Вказівки до розв'язання:**

Для посилення аналітичних можливостей доцільно модифікувати первинну формулу для розрахунків рентабельності робочої сили шляхом розширення числа факторів, зокрема

$$R_{\bar{N}} = \frac{ПП}{\bar{N}} \cdot 100 = \frac{ПП}{P} \times \frac{P}{Q} \times \frac{Q}{N} = R_n \times d \times W_1, \quad (8.5)$$

де  $R_{\bar{N}}$  - рентабельність робочої сили;

$ПП$  – прибуток від реалізації продукції;

$P$  – виручка від реалізації продукції;

$Q$  – товарна продукція;

$\bar{N}$  - середньооблікова чисельність працюючих;

$R_n$  - рентабельність реалізованої продукції;

$d$  - частка реалізованої продукції в обсязі товарної продукції;

$W$  – продуктивність праці – виробіток товарної продукції на одного працюючого.

Таким чином, отримана трифакторна модель дозволяє провести факторний аналіз за методом абсолютних різниць.

### Приклад розв'язання:

В табл. 8.3 наведені значення показників, які входять у факторну систему (8.5).

Таблиця 8.3 – Показники, необхідні для проведення факторного аналізу

Показник	Одиниця виміру	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+,-) (гр. 1 - гр. 2)
1. Рентабельність робочої сили	%	381,90	417,00	35,10
2. Рентабельність продукції	%	4,00	3,10	-0,90
3. Частка реалізованої продукції в обсязі товарної продукції	коеф.	0,987	0,979	-0,008
4. Виробіток товарної продукції на одного працюючого	тис.грн.	96,409	138,812	42,403

Загальна зміна рентабельності робочої сили становить

$$\Delta R_{\bar{N}} = R_{\bar{N}1} - R_{\bar{N}0} = 417,0 - 381,9 = 35,1$$

в тому числі під впливом змін:

- рентабельності реалізованої продукції

$$\Delta R_{\bar{NR}_n} = (Rn_1 - Rn_0)d_0W_0 = (3,1 - 4,0) \times 0,987 \times 96,409 = -89,9 \text{ тис. грн}$$

частки реалізованої продукції в обсязі товарної продукції

$$\Delta R_{\bar{Nd}} = Rn_1(d_1 - d_0)W_0 = 3,1 \times (0,979 - 0,987) \times 96,409 = -2,4 \text{ тис. грн.};$$

виробітку товарної продукції на одного працюючого

$$\Delta R_{\bar{N}(W)} = Rn_1d_1(W_1 - W_0) = 3,1 \times 0,979 \times (138,812 - 96,409) = 127,4 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу

$$\Delta R_{\bar{N}} = \Delta R_{\bar{NR}_n} + \Delta R_{\bar{Nd}} + \Delta R_{\bar{N}(W)} = -89,9 - 2,4 + 127,4 = 35,1 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, приріст рентабельності робочої сили досягнутий лише за рахунок підвищення рівня продуктивності праці. Навпаки, зниження рентабельності реалізованої продукції у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом негативно вплинуло на рентабельність робочої сили.

**Завдання 5.** За даними фінансової звітності обчислити показники руху робочої сили на підприємстві, їх динаміку, зробити висновки.

### Приклад розв'язання:

Показники руху робочої сили на підприємстві та методика їх розрахунку наведені в табл. 8.4. Аналіз даних табл. 8.4 дозволяє зробити висновок про особливості руху робочої сили за два суміжні періоди. Так, значно скоротився прийом працівників у звітному періоді у порівнянні з

попереднім і, навпаки, кількість вивільнених працівників виросла майже у 3,7 раза. Якщо співвідношення між прийнятими і звільненими працівниками у попередньому періоді становили понад 1,5, то у звітному періоді 0,18. Збіг значень коефіцієнта обороту зі звільнення з коефіцієнтом плинності свідчить про те, що всі звільнення працівників пов'язані з прогулами, порушенням трудової дисципліни і за власним бажанням.

Таблиця 8.4 – Рух робочої сили на підприємстві

Показник	Код форми, номер рядка	Попередній період	Звітний період	Відхилення	
				Абсолютне (+,-) (гр. 2 - гр. 1)	Відносне (гр. 3:гр. 1) × × 100%
А	Б	1	2	3	4
<b>Початкові дані:</b>	Ф № 1- підприємство, р. 510	597	558	-39	-6,5
1. Середньооблікова чисельність працівників, осіб					
2. Прийнято на роботу нових працівників протягом звітного періоду, осіб	№ 1-ПВ, р. 5010	126	55	-71	-56,3
3. Вибуло працівників – всього	№ 1-ПВ, р. 5020	83	304	+221	-266,3
із них:					
3.1 через прогули, за власним бажанням, та інші порушення трудової дисципліни	р. 5040	83	304	+221	+266,3
<b>Розрахункові показники</b>					
4 Коефіцієнт обороту:		21,1	9,9	-11,2	-
4.1. з прийняття, % (р. 2 : р. 1) • 100					
4.2. зі звільнення, % (р. 3 : р. 1) • 100		13,9	54,5	+40,6	-
4.3. загальний, (р. 4.1 + р. 4.2)		45	64,4	+19,4	-
5. Коефіцієнт плинності,% (р. 3.1 : р. 1) • 100		13,9	54,4	+40,5	-
6. Коефіцієнт заміщення, % (р. 2 : р. 3) • 100		151,8	18,1	-133,7	-

**Завдання 6.** За даними фінансової звітності обчислити показники, які характеризують рівень ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. Дослідити динаміку розрахованих показників, зробити висновки.

#### **Вказівки до розв'язання:**

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів передбачає оцінку системи показників – узагальнюючих і часткових.

До узагальнюючих показників відносяться: матеріаломісткість, матеріаловіддіча, питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції, співвідношення темпів росту обсягу продукції і матеріальних витрат, оборотність матеріальних запасів.



Матеріаломісткість продукції визначається як відношення використаних у виробництві матеріальних ресурсів до обсягу виготовленої продукції

$$M_m = \frac{M}{Q(P)}, \quad (8.6)$$

де  $M$  – матеріальні витрати,

$Q(P)$  – обсяг виготовленої (реалізованої) продукції.

Матеріаловіддача – величина зворотна матеріаломісткості – визначається як відношення обсягу продукції до матеріальних витрат

$$MB = \frac{Q(P)}{M}, \quad (8.7)$$

де  $MB$  – матеріаловіддача.

Якщо матеріаломісткість показує, скільки матеріальних ресурсів у грошовому вимірі припадає на одну гривню виготовленої продукції, то матеріаловіддача характеризує, скільки продукції виготовлено на одну гривню матеріальних ресурсів.

Питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції визначається за формулою

$$d_M = \frac{M}{C}, \quad (8.8)$$

де  $M$  – матеріальні витрати;

$C$  – повна собівартість виготовленої продукції.

Співвідношення темпів росту обсягу продукції і матеріальних витрат визначається як співвідношення індексів зазначених показників

$$K = I_Q : I_M, \quad (8.9)$$

де  $K$  – коефіцієнт співвідношення темпів росту показників;

$I_Q$  - індекс обсягу продукції;

$I_M$  - індекс матеріальних витрат.

Оборотність матеріальних запасів (кількість оборотів) визначається як відношення собівартості реалізованої продукції до середніх залишків матеріальних запасів.

$$K_{об} = \frac{C}{\bar{З}}, \quad (8.10)$$

де  $K_{об}$  - оборотність(кількість оборотів) матеріальних запасів;

$C$  – повна собівартість реалізованої продукції;

$\bar{З}$  – середні залишки матеріальних запасів.

Тривалість одного обороту визначається за формулою

$$O = \frac{D}{K_{об}} = \frac{D \cdot \bar{З}}{C}, \quad (8.11)$$

де  $O$  – тривалість одного обороту, в днях;

$D$  – кількість днів в періоді.

До часткових показників використання матеріальних ресурсів відноситься насамперед питома матеріаломісткість, яка розраховується на кожний вид продукції і кожний вид матеріалів

$$m = \frac{M}{q}, \quad (8.12)$$

де  $M$  – витрати певного виду матеріалів на виробництво певного виду продукції;

$q$  – обсяг виробництва певного виду продукції.

### Приклад розв'язання:

В табл. 8.5 наведені показники, які характеризують рівень ефективності використання матеріальних ресурсів. В розрахунках для зіставлення різних показників замість обсягу виготовленої продукції та собівартості виготовленої продукції використовується відповідно виручка від реалізації продукції та собівартість реалізованої продукції, які переважно застосовуються у фінансовому аналізі.

Таблиця 8.5 – Аналіз використання матеріальних ресурсів

Показник	Код рядка № форми	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+,-)	
				абсолютне (гр. 3 – гр. 2)	відносне (гр. 4 – гр. 2) • 100
<b>Початкові дані:</b>					
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	р. 2000, Ф 2	56804	75823	+19019	33,5
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	р.2050 + р. 2130 + р. 2150, Ф 2	54524	73496	+18972	34,8
3. Матеріальні витрати, тис. грн	р. 2500, Ф 2	38644	55377	+16733	+43,3
4. Виробничі матеріальні запаси, тис. грн	р. 1100, Ф 1	2657	2504	-153	-5,8
<b>Розрахункові дані:</b>					
5. Матеріаломісткість (гр. 3 : гр. 1)		0,680	0,730	+0,050	+7,4
6. Матеріаловіддача (гр. 1 : гр. 3)		1,470	1,369	-0,101	-6,9
7. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, % (р. 3 : р. 2) • 100		70,9	75,3	+4,4	-
8. Оборотність виробничих матеріальних запасів, раз (р. 2 : р. 4)		20,5	29,4	+8,9	+43,4
9. Тривалість одного обороту виробничих матеріальних запасів (360 : р. 8), дні		17,6	12,2	-5,4	-30,7

Отже, як свідчать дані табл. 8.5 показники використання матеріальних ресурсів, за винятком оборотності виробничих матеріальних запасів, у звітному періоді у порівнянні з попереднім помітно знизилась.

Так, матеріаломісткість продукції виросла на 7.4% і матеріаловіддача скоротилась на 6.9%.

Що стосується оборотності виробничих матеріальних запасів, то кількість оборотів зростає на 8,9 разів або на 43,4%.

Відповідно тривалість одного обороту скоротилась на 5,4 днів або на 30,7%.

Враховуючи, що питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції дорівнює у попередньому і звітному періодах відповідно 70,9% і 75,3%, то це свідчить, з одного боку, про матеріаломісткість виробництва, а з іншого, про зростання матеріаломісткості продукції.

Зростання матеріаломісткості продукції у звітному періоді негативно вплинуло на собівартість, про що свідчить підвищення затрат на одну гривню реалізованої продукції.

Аналітичну цінність має результат розрахунку співвідношення темпів зростання обсягу реалізованої продукції і матеріальних витрат, яке становить

$$K = \frac{(100 + 33,5)\%}{(100 + 43,3)\%} = 0,932.$$

Це означає, що при зростанні темпу росту матеріальних витрат на 1% обсяг продукції зростає тільки на 0,932%. Випередження темпів зростання матеріальних витрат у порівнянні з обсягом виробництва (реалізації) продукції свідчить про вкрай низьку ефективність використання матеріальних ресурсів.

**Завдання 7.** За даними попередньої задачі проаналізувати вплив матеріаломісткості та матеріаловіддачі на зміну відповідно обсягу витрат на виробництво реалізованої продукції та обсягу власне самої реалізації (провести факторний аналіз).

#### **Приклад розв'язання:**

Із формули (8.6) випливає:

$$M = P \times M_m, \quad (8.13)$$

тобто, витрати матеріальних ресурсів (M) дорівнюють добутку обсягу реалізації (P) на матеріаломісткість ( $M_m$ ).

За методом абсолютних різниць:

$$\Delta M = M_1 - M_0 = 55377 - 38644 = 16733 \text{ тис. грн.}$$

тобто, у звітному періоді у порівнянні з попереднім витрати матеріальних ресурсів виросли на 16733 тис. грн,

в тому числі за рахунок змін:

а) обсягу реалізації

$$\Delta M_p = (P_1 - P_0) \cdot M_m = (75823 - 56804) \times 0,680 = 12939 \text{ тис. грн.}$$

б) матеріаломісткості

$$\Delta M_{M_m} = (M_{m1} - M_{m0}) \cdot P_1 = (0,730 - 0,680) \times 75823 = 3794 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка

$$\Delta M = \Delta M_p + \Delta M_{M_m} = 12939 + 3794 = 16733 \text{ тис. грн.},$$

що свідчить про точність розрахунків.

Аналіз результатів факторного аналізу зміни матеріальних витрат свідчить, що при збереженні матеріаломісткості продукції у звітному періоді на рівні попереднього, можна було б скоротити матеріальні витрати на 3798 тис. грн.

Формулу (9.7) можна перетворити у залежність

$$P = M \times MB. \quad (8.14)$$

За методом абсолютних різниць:

загальна зміна обсягу реалізації у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом становить:

$$\Delta P = P_1 - P_0 = 75823 - 56804 = 19019 \text{ тис. грн.}$$

в тому числі під впливом змін:

а) витрат матеріальних ресурсів:

$$\Delta P_M = (M_1 - M_0) \cdot MB_0 = (55377 - 38644) \cdot 1,470 = 24602 \text{ тис. грн.}$$

б) матеріаловіддачі

$$\Delta P_{MB} = (MB_1 - MB_0) \cdot M_1 = (1,369 - 1,470) \cdot 55377 = -5583 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка:

$$\Delta P = \Delta P_M + \Delta P_{MB} = 24602 + (-5583) = 19019 \text{ тис. грн.}$$

Результати 59-го факторного аналізу дозволяють зробити такі висновки: за рахунок зростання матеріаломісткості додатково витрачено матеріальних ресурсів на 3798 тис. грн., в результаті чого недодало продукції на 5583 тис. грн. Перевитрати матеріальних ресурсів негативно вплинули на результати діяльності підприємства.

**Завдання 8.** За даними фінансової звітності розрахувати показники ділової активності (оборотності активів і капіталу) підприємства, їх динаміку. Зробити висновки за результатами розрахунків.

**Вказівки до розв'язання:**

До показників, що характеризують ділову активність підприємства, слід, насамперед, віднести швидкість обороту активу, його складових частин і джерел його покриття.

Для оцінки оборотності активів та джерел покриття застосовується система показників, зокрема:

- **коефіцієнт оборотності** (кількість оборотів за досліджуваний період, швидкість обороту)

$$K_o = \frac{P}{\bar{A}(\bar{\Pi})}, \quad (8.15)$$

де  $K_o$  – коефіцієнт оборотності активів або його складових елементів, а також окремих елементів пасиву;

$P$  – виручка від реалізації продукції;

$\bar{A}(\bar{\Pi})$  – середнє значення активу або середнє значення складових елементів активу чи пасиву;

- **коефіцієнт завантаження**, який є оберненою величиною коефіцієнта оборотності

$$K_z = \frac{\bar{A}(\bar{\Pi})}{P}, \quad (8.16)$$

де  $K_z$ - коефіцієнт завантаження;

- **тривалість одного обороту**

$$O = \frac{D}{K_o} = \frac{D \times \bar{A}(\bar{\Pi})}{P}, \quad (8.17)$$

де  $O$  – тривалість одного обороту, в днях;

$D$  – кількість днів у досліджуваному періоді ( $D$  приймає такі значення: рік – 360 днів; квартал – 90 днів; місяць – 30 днів);

- **економія (перевитрати) оборотних активів або їх складових елементів**

$$\pm \Delta \bar{O}A = (O_1 - O_0) \cdot \frac{P_1}{D}, \quad (8.18)$$

або

$$\pm \Delta \bar{O}A = \bar{O}A_1 - \frac{P_1}{K_o}, \quad (8.19)$$

де  $\Delta \bar{O}A$  – економія (перевитрати) оборотних активів або їх окремих елементів;

$O_1, O_0$  – тривалість одного обороту відповідно у звітному і попередньому періодах;

$P_1$  – виручка від реалізації продукції у звітному періоді;

$D$  – кількість днів у досліджуваному періоді;

$O A_1$  – величина оборотних активів або їх окремих елементів у звітному періоді;

$K_o$  – коефіцієнт оборотності (кількість оборотів) у попередньому періоді.

Показники оборотності, що характеризують ділову активність підприємства:

**1. Коефіцієнт оборотності активів** – характеризує швидкість обороту сукупного капіталу або кількість грошових одиниць реалізованої продукції, що припадає на одну грошову одиницю активів

$$K_a = \frac{\text{чиста виручка від реалізації продукції (р.2000, \Phi 2)}{\text{середня вартість активів (р.1300, \Phi 1)}} \quad (8.20)$$

Зворотна величина – коефіцієнт завантаження показує, скільки за певний період витрачено грошових одиниць активу на одну грошову одиницю реалізованої продукції.

Після оцінки оборотності активу особливу увагу слід приділити оборотним активам та елементам оборотних активів – запасам та дебіторській заборгованості.

**2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів** показує скільки грошових одиниць продукції припадає на кожен одиницю оборотних активів

$$K_{o.a.} = \frac{\text{чиста виручка від реалізації продукції (р.2000, \Phi 2)}{\text{середня собівартість оборотних активів (р.1195, \Phi 1)}} \quad (8.21)$$

Швидкість обороту активів багато в чому залежить від органічної будови капіталу (співвідношення основного і оборотного капіталу). Чим більша частка основного капіталу в загальній його сумі, тим повільніше він обертається, і навпаки, зі збільшенням питомої ваги оборотних активів прискорюється загальна оборотність капіталу (активів).

**3. Коефіцієнт оборотності запасів** – відображає число оборотів запасів і дозволяє виявити резерви зростання виробництва продукції. Зниження цього показника характеризує відносне зростання товарно-матеріальних запасів, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнт оборотності запасів розраховується за формулою

$$K_{oz} = \frac{\text{Повна собівартість реалізованої продукції (р.2050 + р.2130 + р.2150), \Phi 2}}{\text{Середня вартість запасів р.1100, \Phi 1}}$$

. (8.22)

**4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості** – відображає чисту виручку від реалізації на одну гривню дебіторської заборгованості

$$K_{o.d} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції (р.2000, \Phi 2)}}{\text{Середня величина дебіторської заборгованості (р.1125 ÷ р.1155), \Phi 1}} \quad (8.23)$$

**5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості** – характеризує залучені кошти, які підлягають поверненню

$$K_{o.k.} = \frac{\text{Сума закупівель}}{\text{Середня величина кредиторської заборгованості (р.620, \Phi 1)}}, \quad (8.24)$$

**Сума закупівель** = [чиста виручка від реалізації продукції–фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування + залишки виробничих запасів на кінець періоду] – елементи доданої вартості.

**Елементи доданої вартості** = витрати на оплату праці + відрахування на соціальні заходи + амортизація.

В координатному вимірі сума закупівель визначається за такою формулою

Сума закупівель = [р. 2000, ф. 2 - р. 2290, ф. 2 + р. 1100, ф. 1] - [р. 2505, ф. 2 + р. 2510, ф. 2 + р. 2515, ф. 2]

**6. Коефіцієнт оборотності власного капіталу** – відображає швидкість обороту вкладеного власного капіталу.

$$K_{ов} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції (р. 2000), Ф.2}}{\text{Середня величина власного капіталу (р. 1495), Ф.1}} \quad (8.25)$$

Для великих підприємств рекомендується розширити коло статей оборотних активів, за якими доцільно оцінити показники оборотності, зокрема, виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, грошові кошти та їх еквіваленти [23].

До показників, що характеризують ділову активність підприємства і водночас оборотність короткострокових активів і пасивів, відносяться тривалість операційного і фінансового циклів.

**Операційний цикл** охоплює проміжок часу, наданий постачальниками, між оплатою товарно-матеріальних цінностей і отриманням грошових коштів від споживачів продукції.

$$O_{о.ц.} = O_{д.з.} + O_з, \quad (8.26)$$

де  $O_{о.ц.}$  – тривалість операційного циклу, в днях;

$O_{д.з.}$  – тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, в днях;

$O_з$  – тривалість одного обороту запасів, в днях.

Оскільки тривалість одного обороту в днях визначають як частку від ділення кількості днів в періоді на коефіцієнт оборотності (кількість оборотів, швидкість обертання), то кількість операційних циклів у досліджуваному періоді розраховується за формулою

$$K_{о.ц.} = \frac{D}{O_{о.ц.}}, \quad (8.27)$$

де  $D$  – кількість днів у досліджуваному періоді;

$O_{о.ц.}$  - тривалість операційного циклу, в днях.

**Фінансовий цикл** охоплює період з моменту оплати постачальникам за матеріальні ресурси (погашення кредиторської заборгованості) до отримання коштів від покупців за відвантажену продукцію (погашення дебіторської заборгованості).

Тривалість фінансового циклу розраховується за формулою

$$O_{ф.ц.} = O_{о.ц.} - O_{к.з.} = O_{д.з.} + O_з + O_{к.з.}, \quad (8.28)$$

де  $O_{к.з.}$  – тривалість погашення кредиторської заборгованості, в днях;

$O_{д.з.}$  – тривалість погашення дебиторської заборгованості, в днях;

$O_з$  – тривалість одного обороту запасів.

Аналогічно операційному циклу можна визначити кількість фінансових циклів за досліджуваний період

$$K_{ф.ц.} = \frac{Д}{O_{ф.ц.}}, \quad (8.29)$$

де  $K_{ф.ц.}$  – кількість фінансових циклів (коефіцієнт оборотності, швидкість обороту);

$Д$  – кількість днів у досліджуваному періоді;

$O_{ф.ц.}$  – тривалість фінансового циклу, в днях.

### Приклад розв'язання:

В табл. 8.6 наведені показники оборотності розділів і статей активу і пасиву, що дозволяє зробити висновки щодо ділової активності досліджуваного підприємства і оцінити розраховані показники у динаміці.

Таблиця 8.6 – Оцінка показників оборотності активів і капіталу

Показники	Код рядка, номер форми	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+,-) (гр. 2 - гр. 1)
А	1	2	3	4
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	р. 2000, ф. 2	56804	75823	+19019
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	р.2050 + р. 2130 + р. 2150, <b>Ф 2</b>	54524	73496	+18972
3. Середня вартість активів, тис. грн.	р. 1300, ф. 1	61068	64146	+3078
4. Середня вартість оборотних активів, тис. грн.	р. 1195, ф. 1	23817	26599	+2782
5. Середня вартість запасів, тис. грн.	р. 1100, ф. 1	8741	7421	-1320
6. Середня вартість дебіторської заборгованості, тис. грн.	(р. 1125 ÷ р. 1155), ф. 1	13961	17392	+3431
7. Середня величина власного капіталу, тис. грн.	р. 1495, ф. 1	39904	41028	+1124
8. Середня величина кредиторської заборгованості, тис. грн.	р. 1695, ф. 1	20969	20971	+2
9. Сума закупівель*, тис. грн.		51060	66785	+15725



Продовження табл. 8.6

А	1	2	3	4
<b>Коефіцієнт оборотності:</b>		0.930	1.182	+0.252
10. Активів (р. 1 : р. 3)				
11. Оборотних активів (р. 1 : р. 4)		2.385	2.851	+0.466
12. Запасів (р. 2 : р. 5)		6.238	9.904	+3.666
13. Дебіторської заборгованості (р. 1 : р. 6)		4.069	4.360	+0.291
14. Власного капіталу (р. 1 : р. 7)		1.424	1.848	+0.424
15. Кредиторської заборгованості (р. 9 : р. 8)		2.435	3.185	+0.750
17. Оборотних активів (360 : р. 11)		150.9	126.3	-24.6
18. Виробничих запасів (360 : р. 12)		57.7	36.3	-21.4
19. Власного капіталу (360 : р. 14)		252.8	194.8	-58.0
<b>Строк погашення, дні:</b>		88.5	82.6	-5.9
20. Дебіторської заборгованості (360 : р. 13)				
21. Кредиторської заборгованості (360 : р. 15)		147.8	113.0	-34.8
<b>22. Операційний цикл</b>		146.2	118.9	-27.3
22.1 Тривалість, днів (р. 18 + р. 20)				
22.2 Кількість операційних циклів (360 : р. 22.1)		2.462	3.028	+0.566
<b>23. Фінансовий цикл</b>		-1.6	5.9	
23.1 Тривалість, днів (р. 22.1 - р. 21)				
23.2 Кількість фінансових циклів (360 : р. 23.1)		-225	61.0	

Аналіз коефіцієнтів оборотності свідчить, що для всіх розділів та статей активів і пасивів швидкість обороту у звітному періоді вища у порівнянні з попереднім періодом, про що свідчить також скорочення терміну одного обороту (строків погашення).

Скорочення тривалості операційного циклу на 27,3 дня дозволило збільшити кількість операційних циклів на 0,566 пункту.

Від'ємне значення тривалості фінансових циклів, відповідно і кількості фінансових циклів у звітному періоді свідчить, що сумарний термін одного обороту виробничих запасів і дебіторської заборгованості менший терміну обороту кредиторської заборгованості.

Дійсно, у попередньому періоді термін одного обороту (строк погашення) становить: виробничих запасів – 57,7 дня, дебіторської заборгованості – 88,5 дня (разом 146,2 дня), а кредиторської заборгованості – 147,8 дня.

Така диспропорція може бути викликана затримкою розрахунків підприємства зі своїми постачальниками та невиконанням своїх зобов'язань з бюджетом, з оплати праці тощо.

**Завдання 9.** За даними попередньої задачі провести факторний аналіз зміни оборотних активів (засобів, капіталу). Зробити висновки.

**Приклад розв'язання:**

Коефіцієнт оборотності оборотних активів становить

$$K_{o.a.} = \frac{P}{\overline{OA}}, \quad (8.30)$$

де  $K_{o.a.}$  - коефіцієнт оборотності оборотних активів;

$P$  – чиста виручка від реалізації продукції;

$\overline{OA}$  - середня величина оборотних активів.

Звідси середня величина оборотних активів дорівнює

$$\overline{OA} = \frac{P}{K_{o.a.}} = \frac{1}{K_z} = P \cdot K_z, \quad (8.31)$$

де  $\frac{1}{K_{o.a.}} = K_z$  – коефіцієнт завантаження.

Загальна зміна середньої величини оборотних активів становить

$$\Delta \overline{OA} = \overline{OA}_1 - \overline{OA}_0 = 26599 - 23817 = +2782 \text{ тис. грн.}$$

в тому числі за рахунок змін:

а) чистої виручки від реалізації продукції

$$\Delta \overline{OA}_p = (P_1 - P_0) \cdot \frac{1}{K_{o.a_0}} = (75823 - 56804) \cdot \frac{1}{2,385} = 7974 \text{ тис. грн.}$$

б) коефіцієнта завантаження

$$\Delta \overline{OA}_{\frac{1}{k}} = \left( \frac{1}{K_{o.a_1}} - \frac{1}{K_{o.a_0}} \right) \cdot P_1 = \left( \frac{1}{2,851} - \frac{1}{2,385} \right) \cdot 75823 = -5192 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу

$$\Delta \overline{OA} = \Delta \overline{OA}_p + \Delta \overline{OA}_{\frac{1}{k}} = 7974 + (-5192) = +2782 \text{ тис. грн.}$$

тобто, сукупний вплив двох факторів дорівнює загальній зміні оборотних активів.

Аналіз результатів факторного аналізу зміни середнього значення оборотних активів показує, що зростання обсягу чистої виручки сприяло збільшенню оборотних активів на 7974 тис. грн, тобто, за фіксованого значення на рівні попереднього періоду коефіцієнта завантаження для фактичної реалізації продукції необхідно було б збільшити середню величину оборотних активів на 7974 тис. грн. Однак за рахунок прискорення оборотності оборотних активів економія склала 5192 тис. грн.

Такий же результат, що характеризує економію оборотних активів, можна отримати за формулою:

$$\Delta \overline{OA} = (O_1 - O_0) \cdot \frac{P_1}{D} = (126,3 - 150,9) \cdot \frac{75823}{360} = -5192 \text{ тис. грн.}$$

або за формулою:

$$\Delta \bar{O\bar{A}} = O\bar{A}_1 - \frac{P_1}{K_{o.a_0}} = 26599 - \frac{75823}{2,385} = -5192 \text{ тис. грн.}$$

Щоб отримати точні результати факторного аналізу, економії (перевитрат), слід використовувати в проміжних розрахунках не менше чотирьох знаків після коми.

## 9 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Завдання 1.** За даними фінансової звітності проаналізувати динаміку і структуру показників, які характеризують фінансові результати діяльності підприємства, зокрема, доходи і витрати. Зробити висновки.

### Приклад розв'язання:

Таблиця 9.1 – Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис. грн

Показник	Код рядка, ф. № 2	Попередній період	Звітний період	Відхилення	
				Абсолютне (гр. 3 – гр. 2)	Відносне (гр. 4 : гр. 2) · 100
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	56804	75823	+19019	+33,5
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	50450	67971	+17521	+34,7
3. Валовий прибуток (збиток)	2090	6354	7852	+1498	+23,6
4. Інші операційні доходи	2120	42928	29883	-13045	-30,4
5. Адміністративні витрати	2130	3847	5437	+1590	+41,3
6. Витрати на збут	2150	227	88	-139	-61,2
7. Інші операційні витрати	2180	42916	29402	-13514	-31,8
8. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	2190	2292	2808	+516	+22,5
9. Інші доходи	2240	115	31	-84	-73,0
10. Фінансові витрати	2250	278	520	+242	+87,1
11. Інші витрати	2270	74	58	-16	-21,6
12. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2055	2261	+206	+10,0
13. Податок на прибуток від звичайної діяльності	2300	936	1133	+197	+21,0
14. Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1119	1128	+9	+0,8

Аналіз даних табл. 9.1 дозволяє зробити такі висновки. Всі види прибутку у звітному періоді вирости у порівнянні з попереднім періодом, що на перший погляд свідчить про успішну роботу підприємства.

Однак варто звернути увагу на співвідношення темпів росту (приросту) окремих показників. Так, дохід (виручка) від реалізації продукції виріс на 37,3%, в той час як чистий дохід (виручка) від реалізації продукції виріс на 33,5%. Це пояснюється тим, що податок на додану вартість за досліджуванний період зріс вдвічі. Не виконується важлива парадигма: в успішно працюючого підприємства прибуток повинен зростати швидше, ніж чистий дохід (виручка) від реалізації. Таке співвідношення досягнуто лише для валового прибутку, однак останній є проміжним показником. Увагу слід надавати насамперед кінцевим показникам: так, фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування зрости повільніше у порівнянні з чистим доходом (виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 3,35 раза (33,5% та 10,0%). Через відсутність надзвичайних доходів і витрат, показники „Фінансові результати від звичайної діяльності” і „Чистий прибуток” кількісно збігаються. Кожен з цих показників виріс всього на 0,8%. Така значна відмінність показників „Фінансовий результат до оподаткування” (10,0%) і „Чистого фінансового результату: прибутку” (0,8%) багато в чому пояснюється значним зростанням податку на прибуток від звичайної діяльності (21%).

Варто також звернути увагу, що собівартість реалізованої продукції зросла швидше, ніж чистий дохід від реалізації продукції, що, природно, негативно впливає на темпи росту (приросту) прибутку.

Враховуючи, що на рівень прибутку, насамперед, впливають доходи і витрати, розглянемо по черзі динаміку їх змін та структуру.

Таблиця 9.2 – Аналіз складу, рівня, динаміки і структури доходів підприємства

Показник	Код рядка, Ф. № 2	Попередній період		Звітний період		Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 6 : гр. 2) · 100	Пунктів структури (гр. 5 – гр. 3)
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід від реалізації продукції	2000	56804	56,89	75823	71,71	+19019	+33,48	+14,82
Інші операційні доходи	2120	42928	42,99	29883	28,26	-13075	-30,39	-14,73
Інші доходи	2240	115	0,12	31	0,03	-84	-73,04	-0,09
Разом	-	99847	100,00	105737	100,0	+5890	+5,90	0

Отже, як свідчать дані табл. 9.2., у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом виросли тільки чистий дохід від реалізації. Решта доходів, що містяться у звіті, значно знизилась, особливо інші операційні доходи, питома вага яких у сукупності доходів значна. У сукупності доходи виросли всього на 5,9%, що негативно вплинуло на показники прибутку.

Аналіз витрат показує, що суттєве зниження витрат характерне лише для інших операційних витрат, що дозволило погасити зниження інших операційних доходів. Скорочення витрат на збут та інших витрат особливо не вплинуло на зміну прибутку, оскільки їх питома вага у сукупності витрат незначна. Решта витрат за досліджуваний період виросли.

Зросла питома вага собівартості реалізованої продукції на 11,64 пункту, податку на додану вартість – на 2,77 пункту, адміністративних витрат – на 1,11 пункту. Значно знизилась питома вага інших операційних витрат – на 15,67 пункту.

Таблиця 9.3 – Аналіз складу, рівня, динаміки і структури витрат підприємства

Показник	Код рядка, Ф. № 2	Попередній період		Звітний період		Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 6 : гр. 2) × 100	Пунктів структури (гр. 5 – гр. 3)
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Податок на додану вартість (Ф. № 3)	3117	3202	3,14	6568	5,91	+3366	+105,12	+2,77
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	50450	49,5	67971	61,14	+17521	+34,73	+11,64
Адміністративні витрати	2130	3847	3,78	5437	4,89	+1590	+41,33	+1,11
Витрати на збут	2150	227	0,22	88	0,08	-139	-61,24	-0,14
Інші операційні витрати	2180	42916	42,11	29402	26,44	-13514	-31,49	-15,67
Фінансові витрати	2250	278	0,27	520	0,47	+242	+87,05	+0,20
Інші витрати	2270	74	0,07	58	0,05	-16	-21,62	-0,02
Податок на прибуток від звичайної діяльності	2300	936	0,91	1133	1,02	+197	+21,05	+0,11
Разом	-	101930	100,0	111178,0	100,0	+92,48	+9,07	0

В цілому витрати у звітному періоді зросли у порівнянні з попереднім на 9,07%. Структурні зміни витрат негативно вплинули на зростання прибутку у звітному періоді.

**Завдання 2.** За даними фінансової звітності проаналізувати формування прибутку від реалізації продукції підприємства, визначити питому вагу складових частин та їх динаміку.

### Приклад розв'язання:

В табл. 9.4 наведена методика визначення прибутку від реалізації продукції, питома вага складових частин та динаміка їх змін.

Випередження темпу приросту повної собівартості реалізованої продукції над темпом приросту чистого доходу від реалізації продукції свідчить про екстенсивний шлях розвитку досліджуваного підприємства. Нижче буде показано, що власне саме через зростання собівартості реалізованої продукції підприємство досягло такого низького приросту прибутку.

У звітному періоді у порівнянні з попереднім виросла питома вага виробничої собівартості, адміністративних витрат у обсязі реалізованої продукції. Скорочення питомої ваги витрат на збут через незначний обсяг на кінцеві результати особливо не вплинуло.

Таблиця 9.4 – Формування та аналіз прибутку від реалізації продукції

Показник	Код рядка, Ф. № 2	Попередній період		Звітний період		Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 6 : гр. 2) × 100	Пунктів структури (гр. 5 – гр. 3)
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	56804	100,0	75823	100,0	+19019	+33,5	-
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	50450	88,81	67971	89,64	+17521	+34,7	+0,83
3. Адміністративні витрати	2130	3847	6,78	5437	7,17	+1590	+41,3	+0,39
4. Витрати на збут	2150	227	0,40	88	0,12	-139	-61,2	-0,28
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2 + р. 3 + р. 4)		54524	95,99	73496	96,93	+18972	+34,8	+0,94
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 1 - р. 5)		2280	4,01	2327	3,07	+47	+2,1	-0,94

В результаті підвищення питомої ваги повної собівартості реалізованої продукції відповідно знизилась питома вага прибутку.

**Завдання 3.** За даними попередньої задачі провести факторний аналіз прибутку від реалізації продукції.

### Приклад розв'язання:

Для оцінки відхилення прибутку у звітному періоді у порівнянні з попереднім рекомендується використати такі фактори (чинники):

- зміна обсягу продукції;
- зміна структури виготовленої продукції;
- зміна собівартості продукції;
- зміна цін на продукцію.

Позначимо:

$q_0, q_1$  – виробництво певного виду продукції у натуральному вимірі відповідно у попередньому та звітному періодах;

$z_0, z_1$  – собівартість одиниці продукції відповідно у попередньому та звітному періодах;

$\Pi_0, \Pi_1$  – прибутку від реалізації продукції відповідно у попередньому та звітному періодах;

$p_0, p_1$  – ціна одиниці продукції відповідно у попередньому та звітному періодах.

В табл. 9.5. наведені проміжні показники, які використовуються для проведення факторного аналізу зміни прибутку від реалізації продукції.

Таблиця 9.5 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу прибутку від реалізованої продукції, тис. грн

Показник	Попередній період	Фактичний випуск продукції за цінами і витратами попереднього періоду	Звітний період
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), $\sum pq$	$\sum p_0 q_0$ 56804	$\sum p_0 q_1$ 64840	$\sum p_1 q_1$ 75823
2. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), $\sum zq$	$\sum z_0 q_0$ 54524	$\sum z_0 q_1$ 61128	$\sum z_1 q_1$ 73496
3. Прибуток від реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), $(\sum pq - \sum zq = \Pi)$	$\Pi_0 = \sum p_0 q_0 - \sum z_0 q_0$ 2280	$\Pi_{1,0} = \sum p_0 q_1 - \sum z_0 q_1$ 3712	$\Pi_1 = \sum p_1 q_1 - \sum z_1 q_1$ 2327

Прибуток від реалізації продукції у звітному періоді в порівнянні з попереднім виріс в цілому на:

$$\Delta \Pi_q = \Pi_1 - \Pi_0 = 2327 - 2280 = 47 \text{ тис. грн.},$$

що обумовлено впливом зміни таких факторів:

- обсягу реалізації продукції – необхідно значення прибутку за попередній рік помножити на темп приросту обсягу чистого доходу (виручки) від реалізованої продукції за незмінних цін на продукцію

$$\Delta\Pi_q = \Pi_0 \left( \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0} - 1 \right) = 2280 \left( \frac{64840}{56804} - 1 \right) = 322,5 \text{ тис. грн};$$

- зміни структури реалізованої продукції – потрібно знайти відхилення між прибутком фактичної реалізації за цінами і витратами попереднього періоду і прибутком попереднього періоду та від отриманого результату відняти вплив обсягу реалізації

$$\Delta\Pi_{cmp} = (\Pi_{1.0} - \Pi_o) - \Delta\Pi_q = (3712 - 2280) - 322,5 = 1109,5 \text{ тис. грн};$$

- собівартості продукції – враховуючи, що між собівартістю і прибутком існує зворотний зв'язок, то для оцінки впливу собівартості необхідно від собівартості фактично реалізованої продукції відняти собівартість фактичної реалізації за витратами попереднього періоду і змінити знак одержаного результату

$$\Delta\Pi_z = -(\sum z_1 q_1 - \sum z_0 q_1) = -(73496 - 61128) = -12368 \text{ тис. грн};$$

- ціни на продукцію – потрібно від фактичного обсягу реалізації відняти фактичну реалізацію за цінами попереднього періоду

$$\Delta\Pi_p = \sum p_1 q_1 - \sum p_0 q_1 = 75823 - 64840 = 10983 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка дії всіх факторів:

$$\Delta\Pi = \Delta\Pi_q + \Delta\Pi_{cmp} + \Delta\Pi_z + \Delta\Pi_p = 322,5 + 1109,5 + (-12368) + 10983 = 47 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, сукупний вплив всіх факторів збігається із загальною зміною прибутку від реалізації продукції.

Результати проведеного факторного аналізу цілком очевидно підтверджують раніше висловлену тезу, що незначне зростання прибутку від реалізації продукції досягнуто виключно за рахунок екстенсивних факторів (зростання обсягу продукції у натуральному вимірі, структурні зрушення у напрямку більш прибуткових видів продукції; підвищення цін). І навпаки, інтенсивний фактор – собівартість реалізованої продукції внаслідок зростання негативно вплинув на зміну результативного показника – прибутку від реалізації продукції.

**Завдання 4.** За даними, наведеними у таблиці, провести факторний аналіз зміни прибутку під впливом змін окремих факторів, зокрема, кількості виготовленої продукції (q); цін на одиницю продукції (Ц); змінних (ЗВ) і постійних (ПВ) витрат.



Таблиця 9.6 – Вихідні дані

Показник	Попередній період	Звітний період
1. Обсяг реалізації продукції, од.	570,00	485,00
2. Ціна одиниці продукції, тис. грн	0,50	0,52
3. Собівартість виробу, тис. грн	0,40	0,45
в тому числі:		
3.1 питоми змінні витрати, тис. грн	0,28	0,31

**Вказівки до розв'язання:**

**Маржинальний дохід** являє собою різницю між виручкою від реалізації і змінними витратами або суму постійних витрат і прибутку, тобто:

$$MD = P - ZB, \quad (9.1)$$

$$MD = \Pi + PB, \quad (9.2)$$

де  $MD$  – маржинальний дохід;

$P$  – виручка від реалізації;

$ZB$  – змінні витрати;

$PB$  – постійні витрати;

$\Pi$  – прибуток.

Із формули (9.2) випливає:

$$\Pi = MD - PB. \quad (9.3)$$

Для визначення суми прибутку замість маржинального доходу використовується добуток виручки від реалізації і питомої ваги маржинального доходу в ній:

$$MD = P \cdot d_{MD}, \quad (9.4)$$

тоді:

$$\Pi = P \cdot d_{MD} - PB, \quad (9.5)$$

де  $d_{MD}$  – питома вага маржинального доходу у виручці від реалізації продукції.

Остання формула використовується тоді, коли необхідно проаналізувати прибуток від реалізації декількох видів продукції.

При аналізі прибутку від реалізації одного виду продукції можна використати модифіковану формулу визначення прибутку, якщо відомі кількість проданої продукції ( $q$ ) і ставка маржинального доходу ( $MD_c$ ) в ціні за одиницю продукції:

$$\Pi = q \cdot MD_c - PB, \quad (9.6)$$

де  $MD_c = C - ZB$ .

Звідси:

$$\Pi = q \cdot (C - ZB) - PB, \quad (9.7)$$

де  $C$  – ціна за одиницю продукції.

За формулою (9.7) можна провести факторний аналіз зміни прибутку під впливом змін окремих факторів, зокрема, кількості виготовленої продукції ( $q$ ); цін на одиницю продукції ( $C$ ); змінних ( $ЗВ$ ) і постійних ( $ПВ$ ) витрат.

### Приклад розв'язання:

За допомогою методу ланцюгових підстановок оцінимо вплив зазначених вище факторів на зміну прибутку від реалізації продукції.

Проміжні розрахунки наведені в табл. 9.7.

Таблиця 9.7 – Аналіз складових елементів маржинального доходу

Показник	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+,-) (гр. 2 - гр. 1)
1. Обсяг реалізації продукції, од.	570,00	485,00	-85,00
2. Ціна одиниці продукції, тис. грн	0,50	0,52	+0,02
3. Собівартість виробу, тис. грн	0,40	0,45	+0,05
в тому числі:			
3.1 питомі змінні витрати, тис. грн	0,28	0,31	+0,03
4. Сума постійних витрат, тис. грн	68,40	67,90	-0,50
5. Прибуток, тис. грн	57,00	33,95	-23,05

За методом ланцюгових підстановок:

$$P_0 = q_0(C_0 - ЗВ_0) - ПВ_0 = 570 \cdot (0,50 - 0,28) - 68,4 = 57,00 \text{ тис. грн.}$$

$$P_q = q_1(C_0 - ЗВ_0) - ПВ_0 = 485 \cdot (0,50 - 0,28) - 68,4 = 38,30 \text{ тис. грн.}$$

$$P_c = q_1(C_1 - ЗВ_0) - ПВ_0 = 485 \cdot (0,52 - 0,28) - 68,4 = 48,00 \text{ тис. грн.}$$

$$P_{зв} = q_1(C_1 - ЗВ_1) - ПВ_{пл} = 485 \cdot (0,52 - 0,31) - 68,4 = 33,45 \text{ тис. грн.}$$

$$P_1 = q_1(C_1 - ЗВ_1) - ПВ_1 = 485 \cdot (0,52 - 0,31) - 67,9 = 33,95 \text{ тис. грн.}$$

Загальна зміна прибутку у порівнянні з планом:

$$\Delta P = P_1 - P_{пл} = 33,95 - 57,00 = -23,05 \text{ тис. грн.},$$

в тому числі під впливом змін:

- обсягу реалізації

$$\Delta P_q = P_q - P_{пл} = 38,30 - 57,00 = -18,70 \text{ тис. грн.};$$

- ціни на продукцію

$$\Delta P_c = P_c - P_q = 48,00 - 38,30 = +9,70 \text{ тис. грн.};$$

- змінних витрат

$$\Delta P_{зв} = P_{зв} - P_c = 33,45 - 48,00 = -14,55 \text{ тис. грн.};$$

- постійних витрат

$$\Delta P_{пв} = P_1 - P_{зв} = 33,95 - 33,45 = +0,50 \text{ тис. грн.}$$

Балансова перевірка:

$$\Delta P = \Delta P_q + \Delta P_c + \Delta P_{зв} + \Delta P_{пв} = -18,70 + 9,70 - 14,55 + 0,50 = -23,05 \text{ тис.}$$

грн.

Отже, сума відхилень під впливом дії всіх факторів збігається із загальним відхиленням прибутку при порівнянні звітнього і попереднього періодів, що свідчить про правильність розрахунків.

**Завдання 5.** За даними попередньої задачі розрахувати точку беззбитковості, очікуваний прибуток підприємства за умови, що обсяг реалізації доведуть до рівня 600 одиниць. Визначити обсяг реалізації, що необхідний, якщо підприємство ставить за мету отримати прибуток в сумі 70 тис.грн.

#### Вказівки до розв'язання задачі:

Під рівнем (точкою) беззбитковості або окупності витрат вважається такий обсяг реалізованої продукції, при якій виручка від реалізації продукції дорівнює її повній собівартості, тобто відсутні як прибутки, так і збитки.

За алгебраїчним способом визначення обсягу виробництва (реалізації), достатнього для покриття затрат, використовуються такі формули:

$$P = 3B + ПВ, \quad (9.8)$$

або 
$$qp = ПВ + 3B'q, \quad (9.9)$$

де  $q$  – виробництво продукції у натуральному вимірі;

$p$  – ціна за одиницю продукції;

$3B'$  – змінні витрати на одиницю продукції.

Звідси обсяг реалізації (виробництва) продукції у натуральному вимірі, який забезпечує рівність вартості продукції і затрат на її виготовлення, розраховується за формулою:

$$q = \frac{ПВ}{p - 3B'}. \quad (9.10)$$

Формулу (9.10) можна також подати у такому вигляді:

$$q = \frac{ПВ}{МД'}, \quad (9.11)$$

де  $МД'$  – маржинальний (граничний) дохід на одиницю продукції.

Для отримання бажаного прибутку необхідний обсяг виробництва розраховується за такою формулою:

$$q = \frac{ПВ + П}{МД'} = \frac{ПВ + П}{p - 3B'}. \quad (9.12)$$

#### Приклад розв'язання:

Скориставшись наведеними вище формулами та даними попередньої задачі за плановий період, розглянемо можливість реалізації зазначених вище управлінських завдань.

Для розрахунку обсягу виробництва у точці беззбитковості використаємо формулу (10.10):

$$q = \frac{ПВ}{p - 3B'} = \frac{68,4}{0,50 - 0,28} = 311 \text{ од.}$$

Отже, при виробництві 311 од. виробів чистий дохід (виручка) від реалізації продукції буде дорівнювати повній собівартості продукції, і прибуток у такому випадку становитиме нуль.

Припустимо, що керівництво підприємства планує довести обсяг виробництва виробів до 600 од. Для визначення очікуваного прибутку скористаємося формулою (9.12), провівши відповідні перетворення:

$$\Pi = q \cdot (p - 3B') - ПВ = 600 \cdot (0,50 - 0,28) - 68,4 = 63,6 \text{ тис. грн.}$$

Підприємство ставить за мету отримати прибуток в сумі 70 тис.грн. Щоб визначити, до якого рівня слід довести обсяг виробництва у натуральному вимірі для отримання бажаного результату, можна використати формулу (13):

$$q = \frac{ПВ + \Pi}{p - 3B'} = \frac{68,4 + 70,0}{0,50 - 0,28} = 629 \text{ од.}$$

**Завдання 6.** Проаналізуйте показники рентабельності підприємства, їх динаміку. Зробіть висновки за результатами аналізу.

#### **Вказівки до розв'язання задачі:**

До показників рентабельності продукції відносять:

- рентабельність виготовленої (реалізованої) продукції

$$R_{Q(P)} = \frac{\Pi}{Q(P)} \cdot 100, \quad (9.13)$$

де  $\Pi$  – прибуток від виробництва (реалізації) продукції;

$Q(P)$  – обсяг виробництва (реалізації) продукції;

- рентабельність реалізованої продукції

$$R_p = \frac{\Pi_p}{P} \cdot 100, \quad (9.14)$$

де  $\Pi_p$  – прибуток від реалізації продукції;

$P$  – обсяг реалізованої продукції;

- рентабельність окремих видів продукції

$$R_q = \frac{P - Z}{Z} \cdot 100, \quad (9.15)$$

де  $P$  – ціна одиниці продукції;

$Z$  – собівартість одиниці продукції;

Рентабельність окремих видів продукції використовується, насамперед, в ціноутворенні.

- рентабельність витрат

$$R_g = \frac{\Pi}{B} \cdot 100, \quad (9.16)$$

де  $\Pi$  – прибуток від виробництва (реалізації) продукції;

$B$  – витрати (собівартість) на виготовлену (реалізовану) продукцію.

Між витратами на 1 гривню продукції і рентабельністю виготовленої (реалізованої) продукції існує такий взаємозв'язок:

$$V = \frac{B}{Q} = \frac{Q - \Pi}{Q} = 1 - \frac{\Pi}{Q}, \quad (9.17)$$

де  $V$  – витрати на 1 гривню продукції;

$\frac{\Pi}{Q}$  – коефіцієнт рентабельності виготовленої (реалізованої) продукції.

Звідси:

$$\frac{\Pi}{Q} = 1 - V. \quad (9.18)$$

Таким чином:

$$R_{Q(P)} = (1 - V) \cdot 100, \quad (9.19)$$

якщо витрати на 1 грн. продукції оцінюються у гривнях або

$$R_{Q(P)} = 100 - V, \quad (9.20)$$

якщо витрати на 1 гривню оцінюються в копійках.

При наявності значення рентабельності виготовленої або реалізованої продукції витрати на 1 гривню продукції розраховуються за формулою:

$$V = 100 - R_{Q(P)}, (кон.) \quad (9.21)$$

Рентабельність продукції, рентабельність витрат, витрати на 1 гривню продукції знаходяться в певному взаємозв'язку:

$$\frac{\Pi}{Q} = \frac{\Pi}{B} \cdot \frac{B}{Q} \text{ або } R_{Q(P)} = R_B \cdot V, \quad (9.22)$$

тобто, рентабельність продукції дорівнює добутку рентабельності витрат на витрати на 1 гривню продукції.

### Приклад розв'язання:

Аналіз показників рентабельності наведений в табл.9.8.

За даними табл. 9.8 видно, що рентабельність реалізованої продукції (продаж) у звітному періоді скоротилась у порівнянні з попереднім періо-

дом на 0,9%. Це ж підтверджує і зростання витрат на 1 гривню продукції на 0,9 коп. Рентабельність витрат знизилась на 1,0%.

Таблиця 9.8 – Оцінка і аналіз показників рентабельності

Показник	Код рядка, ф. № 2	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+,-) (гр. 3 - гр. 2)
<b>Початкові дані</b>				
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2000	56804	75823	+19019
2. Собіварість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	2050	50450	67971	+17521
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	2130	3847	5437	+1590
4. Витрати на збут, тис. грн	2150	227	88	-139
<b>Розрахункові показники</b>				
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2 + р. 3 + р. 4), тис. грн		54524	73496	+18972
6. Прибуток від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг) (р. 1 - р. 5), тис.грн		2280	2327	+47
7. Рентабельність продаж, % (р. 6 : р. 1)·100		4,0	3,1	-0,9
8. Рентабельність витрат, % (р. 6 : р. 5) ·100		4,2	3,2	-1,0
9. Витрати на 1грн. продукції, коп.(р. 5 : р. 1) ·100, коп.		96,0	96,9	+0,9

**Завдання 7.** Використовуючи результати попередньої задачі, провести факторний аналіз зміни рентабельності продаж підприємства.

**Приклад розв’язання:**

Для визначення дії факторів на зміну рентабельності продаж проведемо факторний аналіз за формулою:

$$R = \frac{\Pi}{P} \cdot 100 = \frac{P - B}{P} \cdot 100, \quad (9.23)$$

де  $R$  – рентабельність продажів;

$\Pi$  – прибуток від реалізації продукції;

$P$  – чистий дохід (виручка) від реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

$B$  – витрати (повна собівартість) на реалізовану продукцію.

Рентабельність продажів у попередньому періоді дорівнює:

$$R_0 = \frac{P_0 - B_0}{P_0} \cdot 100 = \frac{56804 - 54524}{56804} \cdot 100 = 4,0\%.$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{(P)} = \frac{P_1 - B_0}{P_1} \cdot 100 = \frac{75823 - 54524}{75823} \cdot 100 = 28,1\% ,$$

$$R_{(e)} = R_1 = \frac{P_1 - B_1}{P_1} \cdot 100 = \frac{75823 - 73496}{75823} \cdot 100 = 3,1\% .$$

Загальна зміна рентабельності продаж у звітному періоді у порівнянні з попереднім становить:

$$\Delta R = R_1 - R_0 = 3,1 - 4,0 = -0,9\% ,$$

в тому числі під впливом змін:

- чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

$$\Delta R_{(P)} = R_{(P)} - R_0 = 28,1 - 4,0 = 24,1\%$$

- витрат на реалізовану продукцію

$$\Delta R_{(B)} = R_{(B)} - R_{(P)} = 3,1 - 28,1 = -25,0\% .$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R = \Delta R_{(P)} + \Delta R_{(B)} = 24,1 + (-25,0) = -0,9\% ,$$

тобто, результати розрахунків збігаються із загальним відхиленням.

Результати факторного аналізу свідчать, що падіння рентабельності продаж обумовлено зростанням собівартості продукції, що негативно вплинуло на величину прибутку, а звідси, природньо, і на рівень рентабельності продаж.

**Завдання 8.** За даними фінансової звітності проаналізувати рентабельність капіталу підприємства.

### Приклад розв'язання:

Методика розрахунку прибутковості капіталу підприємства і аналіз його динаміки наведені в табл.9.9.

Таблиця 9.9 – Аналіз рентабельності капіталу

Показник	Код рядка, номер форми	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 3 – гр. 2)	Відносне відхилення (+;-) (гр.4 : гр.1) · 100
А	1	2	3	4	5
<b>Початкові дані:</b>					
1. Загальний прибуток, тис. грн.	р.2290, ф.2	2055	2261	+206	+10,0
2. Середня величина активів, тис. грн.	Р.1300, ф.1	61068	64146	+3078	+5,0
3. Середня величина оборотних засобів, тис. грн.	р.1195, ф.1	23817	26599	+2782	+11,7
4. Середня величина основних засобів, тис. грн.	р.1011, ф.1	18912	20995	+2083	+11,0

Продовження таблиці 9.9

А	1	2	3	4	5
5. Середня величина оборотних фондів, тис. грн.	(р.1101 + +1102 + 1170), ф.1	8741	7421	-1320	-15,1
6. Середнє значення виробничих фондів, тис. грн. (гр. 4 + гр. 5)		27653	28416	+763	+2,8
7. Середнє значення власного капіталу, тис. грн.	р.1495, ф.1	39904	41028	+1124	+2,8
<b>Прибутковість (рентабельність), %:</b>					
8. Активів (р.1 : р.2) · 100		3,37	3,52	+0,15	-
9. Оборотних активів (р. 1: р. 3) · 100		8,63	8,50	-0,13	-
10. Основних засобів (р. 1: р. 4)		10,87	10,77	-0,10	-
11. Виробництва (виробничих фондів) (р. 1 : р. 6) · 100		7,43	7,96	+0,53	-
12. Власного капіталу (р. 1 : р. 7) · 100		5,15	5,51	+0,36	-

**Примітка.** Середня величина показників балансу (ф. № 1) розраховується як півсума значень показника на початок і кінець періоду.

Аналіз даних табл. 9.9 свідчить, що рентабельність активів, виробничих фондів і власного капіталу за досліджуваний період дещо підвищилась; рентабельність оборотних активів (оборотних засобів) і основних засобів, навпаки, знизилась. Це пояснюється тим, що темп приросту оборотних засобів становив 11,7%, основних засобів – 11,0%, а загального прибутку – 10,0%, тобто окремі елементи необоротних і оборотних активів зростали швидше, ніж абсолютна ефективність їх використання – прибуток.

**Завдання 9.** Використовуючі результати попередньої задачі, провести факторний аналіз рентабельності виробництва за допомогою методичного прийому ланцюгові підстановки.

**Приклад розв'язання:**

Проведемо факторний аналіз рентабельності виробництва за допомогою методичного прийому ланцюгові підстановки на підставі базисної моделі:

$$R_e = \frac{\Pi}{O\bar{З} + O\bar{\Phi}} \cdot 100, \quad (9.24)$$

де  $R_e$  – рентабельність виробництва (виробничих фондів);

$\Pi$  – загальний прибуток;

$O\bar{З}$  – середня величина основних засобів;



$O\bar{\Phi}$  - середня величина оборотних фондів.

Рентабельність виробництва у попередньому періоді становить:

$$R_{e0} = \frac{\Pi_0}{O\bar{Z}_0 + O\bar{\Phi}_0} \cdot 100 = \frac{2055}{18912 + 8741} \cdot 100 = 7,43\%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{e(O\bar{Z})} = \frac{\Pi_0}{O\bar{Z}_1 + O\bar{\Phi}_0} \cdot 100 = \frac{2055}{20995 + 8741} \cdot 100 = 6,91\%$$

$$R_{e(O\bar{\Phi})} = \frac{\Pi_0}{O\bar{Z}_1 + O\bar{\Phi}_1} \cdot 100 = \frac{2055}{20995 + 7421} \cdot 100 = 7,23\%$$

$$R_{e(\Pi)} = \frac{\Pi_1}{O\bar{Z}_1 + O\bar{\Phi}_1} \cdot 100 = \frac{2261}{20995 + 7421} \cdot 100 = 7,96\%$$

Загальна зміна рентабельності виробництва у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом становить:

$$\Delta R_e = R_{e1} - R_{e0} = 7,96 - 7,43 = +0,53\% ,$$

в тому числі під впливом змін:

- середньої величини основних засобів

$$\Delta R_{e(O\bar{Z})} = R_{e(O\bar{Z})} - R_{e0} = 6,91 - 7,43 = -0,52\% ;$$

- середньої величини оборотних фондів

$$\Delta R_{e(O\bar{\Phi})} = R_{e(O\bar{\Phi})} - R_{e(O\bar{Z})} = 7,23 - 6,91 = +0,32\% ;$$

- загального прибутку

$$\Delta R_{e(\Pi)} = R_{e(\Pi)} - R_{e(O\bar{\Phi})} = 7,96 - 7,23 = 0,73\% .$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R_e = \Delta R_{e(O\bar{Z})} + \Delta R_{e(O\bar{\Phi})} + \Delta R_{e(\Pi)} = -0,522 + 0,32 + 0,73 = +0,53\% , \quad \text{тобто}$$

сукупний вплив усіх факторів дорівнює загальній зміні рентабельності виробництва.

Як зазначалося раніше, зростання основних засобів негативно вплинуло на зміну рентабельності виробництва.

На відміну від основних засобів, оборотні фонди скоротились на 15,1%, що забезпечило зростання рентабельності виробництва на 0,32%. Загалом же зростання рентабельності виробництва досягнуто переважно за рахунок збільшення загального прибутку.

**Завдання 10.** За даними фінансової звітності підприємства проаналізувати його стан за системою показників „Дюпон”. Провести факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу і активів.

**Вказівки до розв’язання:**

Мета аналізу за системою „Дюпон” – провести широкий огляд діяльності компанії за такими критеріями:

- визначити п’ять основних співвідношень (коефіцієнтів) за даними бухгалтерського обліку;

- одержати уяву про розвиток компанії впродовж часу (шляхом аналізу динаміки коефіцієнтів);

- намітити основні напрямки для більш поглибленого аналізу.

В основу системи "Дюпон" покладена модель, яка відображає тісний взаємозв'язок між показниками:

1. Нетто-прибутковість власного капіталу (НПВК)

$$\text{НПВК} = \frac{\text{Чистий прибуток (р. 220, ф. 2)}}{\text{Власний капітал (р. 380, ф. 1)}} . \quad (9.25)$$

Максимізація цього показника – основна задача управління підприємством.

2. Нетто-прибутковість продажів (НППр)

$$\text{НППр} = \frac{\text{Чистий прибуток (р. 220, ф. 2)}}{\text{Сума продажів (р. 035, ф. 2)}} \quad (9.26)$$

3. Оборот активів (ОА)

$$\text{ОА} = \frac{\text{Сума продажів (р. 035, ф. 2)}}{\text{Сума активів (р. 280, ф. 1)}} \quad (9.27)$$

4. Нетто-прибутковість активів (НПА)

$$\text{НПА} = \frac{\text{Чистий прибуток (р. 220, ф. 2)}}{\text{Сума активів (р. 280, ф.1)}} \quad (9.28)$$

5. Коефіцієнт капіталізації (К)

$$\text{К} = \frac{\text{Сума активів (р. 280, ф. 1)}}{\text{Власний капітал (р. 380, ф. 1)}} \quad (9.29)$$

На підставі системи „Дюпон” формуються факторні системи:

$$\text{НПВК} = \text{НПА} \cdot \text{К}, \quad (9.30)$$

$$\text{НПА} = \text{НПП}_p \cdot \text{ОА}, \quad (9.31)$$

які дозволяють провести факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу і активів.

**Приклад розв'язання:**

В табл. 9.10 розраховані показники, які покладені в основу системи „Дюпон”.

Таблиця 9.10 – Сукупність показників системи „Дюпон”

Показники	Код рядка, номер форми	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 3 – гр. 2)
<b>Початкові дані:</b>				
1. Чистий прибуток, тис.грн.	р. 2350, ф. 2	2055	2261	+206
2. Сума продажів (ЧДР), тис.грн.	р. 2000, ф. 2	56804	75823	+19019
3. Сума активів, тис.грн.	р. 1300, ф. 1	61068	64146	+3078
4. Власний капітал, тис.грн.	р. 1495, ф. 1	39904	41028	+1124
<b>Розрахункові дані:</b>				
5. Нетто-прибутковість власного капіталу (р. 1 : р. 4)		0,0515	0,0551	+0,0036
6. Нетто-прибутковість продаж (р. 1 : р. 2)		0,0362	0,0298	-0,0064
7. Оборот активів (р. 2 : р. 3)		0,9302	1,1820	+0,2518
8. Нетто-прибутковість активів (р. 1 : р. 3)		0,0337	0,0352	+0,0015
9. Коефіцієнт капіталізації (р. 3 : р. 4)		1,5304	1,5635	+0,0331

Згідно з формулою (9.30):

$$\text{НПК}_0 = \text{НПА}_0 \cdot K_0;$$

$$\text{НПК}_1 = \text{НПА}_1 \cdot K_1.$$

Загальна зміна нетто-прибутковості власного капіталу становить:

$$\Delta \text{НПК} = \text{НПК}_1 - \text{НПК}_0 = 0,0551 - 0,0515 = 0,0036 \text{ пункту,}$$

в тому числі під впливом змін:

а) нетто-прибутковості активів

$$\Delta \text{НПК}_{\text{НПА}} = (\text{НПА}_1 - \text{НПА}_0) \cdot K_0 = (0,0352 - 0,0337) \cdot 1,5304 = 0,0024 \text{ пункту;}$$

б) коефіцієнта капіталізації

$$\Delta \text{НПК}_K = (K_1 - K_0) \cdot \text{НПА}_1 = (1,5635 - 1,5304) \cdot 0,0352 = 0,0012 \text{ пункту.}$$

Балансова перевірка:

$$\Delta \text{НПК} = \Delta \text{НПК}_{\text{НПА}} + \Delta \text{НПК}_K = 0,0024 + 0,0012 = 0,0036 \text{ пункту.}$$

Рівність сумарного впливу факторів на зміну результативного показника загальній зміні у звітному періоді у порівнянні з попереднім свідчить про правильність розрахунків.

Аналіз результатів проведеного факторного аналізу свідчить, що зміни нетто-прибутковості активів вдвічі більше вплинули на зміну нетто-прибутковості власного капіталу у порівнянні із змінами коефіцієнта капіталізації.

Згідно з формулою (9.31):

$$\text{НПА}_0 = \text{НПП}_{p_0} \cdot \text{ОА}_0$$

$$\text{НПА}_1 = \text{НПП}_{p_1} \cdot \text{ОА}_1$$

Загальна зміна нетто-прибутковості активів становить:

$$\Delta \text{НПА} = \text{НПА}_1 - \text{НПА}_0 = 0,0352 - 0,0337 = 0,0015 \text{ пункту, в тому числі}$$

під впливом змін:

а) нетто-прибутковості продаж

$$\begin{aligned} \Delta \text{НПА}_{\text{НПП}_p} &= (\text{НПП}_{p_1} - \text{НПП}_{p_0}) \cdot \text{ОА}_0 = (0,02998 - 0,0362) \cdot 0,9302 = \\ &= -0,0060 \text{ пункту;} \end{aligned}$$

б) обороту активів

$$\begin{aligned} \Delta \text{НПА}_{\text{ОА}} &= (\text{ОА}_1 - \text{ОА}_0) \cdot \text{НПП}_{p_1} = (1,1820 - 0,9302) \cdot 0,02998 = \\ &= 0,0075 \text{ пункту.} \end{aligned}$$

Балансова перевірка:

$$\Delta \text{НПА} = \Delta \text{НПА}_{\text{НПП}_p} + \Delta \text{НПА}_{\text{ОА}} = -0,0060 + 0,0075 = 0,0015 \text{ пункту.}$$

Балансова перевірка свідчить, що розрахунки проведення факторного аналізу правильні.

Результати проведення факторного аналізу свідчать, що нетто-продуктивність продаж негативно вплинула на нетто-продуктивність активів.

**Завдання 11.** З аданими фінансової звітності обчислити виробничий, фінансовий та виробничо-фінансовий леверидж.

**Вказівки до розв'язання задачі:**

Рівень виробничого левериджу визначається за формулою:

$$LB = \frac{\Delta P}{\Delta R}, \quad (9.32)$$

де  $LB$  – виробничий леверидж;

$\Delta P$  – темп приросту прибутку від реалізації продукції, %;

$\Delta R$  – темп приросту обсягу реалізації продукції, %.

Вплив на зміну прибутку результатів фінансової діяльності характеризує **фінансовий леверидж**.

$$LF = \frac{\Delta P_q}{\Delta P_z}, \quad (9.33)$$

де  $LF$  – фінансовий леверидж ;

$\Delta P_q$  – темп приросту чистого прибутку ;

$\Delta P_z$  – темп приросту загального прибутку до оподаткування.

Узагальнюючим показником левериджу є виробничо-фінансовий леве-  
ридж, який визначається як добуток виробничого і фінансового левериджу:

$$LBF = LB \cdot LF, \quad (9.34)$$

де  $LBF$  – виробничо-фінансовий леверидж.

### Приклад розв'язання:

В табл. 9.11 наведені вихідні дані для розрахунків показників леввериджу.

Таблиця 9.11 – Вихідні дані для розрахунку показників леввериджу, тис. грн.

Показник	Код рядка форма № 2	Попередній період, тис. грн	Звітний період, тис. грн	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, (гр. 3 - гр. 2)	Відносне, (гр.4:гр.2) · 100,%
1. Виручка від реалізації продукції	2000	56804	75823	+19019	+33,5
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050 + +2130 + + 2150	54524	73496	+18972	+34,8
3. Прибуток від реалізації продукції (р. 1 - р. 2)		2280	2327	+47	+2,1
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	2055	2261	+206	+10,0
5. Чистий прибуток	2350	1119	1128	+9	+0,8

Виробничий левверидж становить:  $ЛВ = \frac{2,1}{33,5} = 0,063$ .

Це означає, що за досліджуваній період із зростанням обсягу реалізації на 1% прибуток від реалізації виріс всього на 0,063%. Все це свідчить про низький рівень ефективності виробничого процесу.

Фінансовий левверидж складає  $ЛФ = \frac{0,8}{10,0} = 0,080$ ,

тобто, із зростанням загального прибутку на 1%, чистий прибуток зріс всього на 0,080%.

На основі розрахованих вище показників леввериджу виробничо-фінансовий левверидж дорівнює:  $ЛВФ = 0,063 \cdot 0,080 = 0,005$ .

Показники леввериджу дозволяють планувати оптимальний обсяг виробництва, розрахувати ефективність залучення коштів, прогнозувати виробничі і фінансові ризики.

# **ДОДАТКИ**

## Додаток А

### БАЛАНС (Звіт про фінансовий стан) Форма № 1

**Таблиця А.1 – Попередній період**

Актив	Код рядка	На по- чаток звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	28.8	16.2
первісна вартість	1001	134	134
накопичена амортизація	1002	( 105.2 )	( 117.8 )
Незавершені капітальні інвестиції	1005	530	232.8
Основні засоби	1010	11897,8	13906,9
первісна вартість	1011	17376,9	20447,6
знос	1012	( 5479.1 )	( 6540.7 )
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	239.2	239.2
інші фінансові інвестиції	1035	22700	22700
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	860.6	1151.2
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	36256.4	38246.3
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Виробничі запаси	1101	1799.2	3515.3
Незавершене виробництво	1102	5582.7	4346.2
Готова продукція	1103	1221.6	1017.1
Товари	1104	0.5	0.1
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, то- вари, роботи, послуги	1125	7773.8	6557.6
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1154.6	2299.9
з бюджетом	1135	3150.6	6675.3
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	221.8	88.4
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	639,4	340,7
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	348.5	1324
Усього за розділом II	1195	<b>21439.1</b>	<b>26194.6</b>
III. Необоротні активи, утримувані для про- дажу, та групи вибуття	1200		

Баланс	1300	<b>57695.5</b>	<b>64440.9</b>
--------	------	----------------	----------------

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	37630	37630
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	380	380
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1335	2453.8
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )
Усього за розділом I	1495	<b>39345</b>	<b>40463.8</b>
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	262.4	127.7
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	<b>262.4</b>	<b>127.7</b>
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605	2576.5	5567.3
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	7206.6	5806.9
розрахунками з бюджетом	1620	409.3	643.4
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	164.6	300.5
розрахунками з оплати праці	1630	390.6	640
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	6770.5	10608.6
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	570	282.7
Усього за розділом III	1695	<b>18088.1</b>	<b>23849.4</b>
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	<b>57695.5</b>	<b>64440.9</b>



**БАЛАНС (Звіт про фінансовий стан)  
Форма №1**

**Таблиця А.2 – Звітний період**

Актив	Код рядка	На по- чаток звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	16	134
первісна вартість	1001	134	261
накопичена амортизація	1002	( 118 )	( 127 )
Незавершені капітальні інвестиції	1005	233	227
Основні засоби	1010	13907	13721
первісна вартість	1011	20448	21541
знос	1012	( 6541 )	( 7820 )
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	239	239
інші фінансові інвестиції	1035	22700	22200
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	1151	327
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	38246	36848
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Виробничі запаси	1101	3515	1493
Незавершене виробництво	1102	4346	3359
Готова продукція	1103	1017	1111
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6558	10720
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	2300	1426
з бюджетом	1135	6675	6971
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	88	46
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	370	1585
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	1324	294
Усього за розділом II	1195	26193	27005
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	<b>64439</b>	<b>63853</b>

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал	1400	37630	37630
Зареєстрований капітал			
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	380	380
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2454	3582
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	40464	41592
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500		
Відстрочені податкові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	1510	127	4168
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	127	4168
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600		
Короткострокові кредити банків			
Векселі видані	1605	5567	5494
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	5807	6399
розрахунками з бюджетом	1620	643	1911
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	300	120
розрахунками з оплати праці	1630	640	269
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	10609	3073
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	282	827
Усього за розділом III	1695	23848	18093
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	64439	63853

**ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ**  
**(Звіт про сукупний дохід)**  
**Форма № 2**

**Таблиця А.3 – Звітний період**

**I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попе- реднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	75823	56804
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	( 67971 )	( 50450 )
Валовий: прибуток	2090	7852	6354
збиток	2095	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	29883	42928
Адміністративні витрати	2130	( 5437 )	( 3847 )
Витрати на збут	2150	( 88 )	( 227 )
Інші операційні витрати	2180	( 29402 )	( 42916 )
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2808	2292
збиток	2195	( )	( )
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	31	115
Фінансові витрати	2250	( 520 )	( 278 )
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	( 58 )	( 74 )
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2261	2055
збиток	2295	( )	( )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	( 1133 )	( 936 )
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1128	1119
збиток	2355	( )	( )

## II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

## III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	55377	38644
Витрати на оплату праці	2505	8461	8357
Відрахування на соціальні заходи	2510	2991	3130
Амортизація	2515	1288	1080
Інші операційні витрати	2520	6887	44784
Разом	2550	75004	95995

## IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	7526	7526
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	149.88041	148.65799
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

**Таблиця А. 5 – Звіт про рух грошових коштів**

Стаття	Код рядка	За звітний період		За попередній період	
		Надходження	Видаток	Надходження	Видаток
1	2	3	4	5	6
<b>I. Рух коштів у результаті операційної діяльності</b>					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500	2261	0	2055	0
Коригування на:					
- амортизацію необоротних активів	3505	1288	X	1080	X
- збільшення (зменшення) забезпечень	3510	0	0	0	0
- збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515	1070	0	33	0
- збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	3520	27	0	0	41
Витрати на сплату відсотків	3360	520	X	278	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах		5166	0	3405	0
Зменшення (збільшення):					
- оборотних активів	3550	0	403	0	4526
- витрат майбутніх періодів	3556	0	0	0	0
Збільшення (зменшення):					
- поточних зобов'язань	3560	897	0	5551	0
- доходів майбутніх періодів	3576	0	0	0	0
Грошові кошти від операційної діяльності	3570	5660	0	4430	0
Сплачені:					
- відсотки	3585	X	520	X	278
- податки на прибуток	3580	X	1133	X	1103
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	4007	0	3049	0

<b>II Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності</b>					
Реалізація:					
- фінансових інвестицій	3200	0	X	0	X
- необоротних активів	3205	21	X	88	X
- майнових комплексів	3235	0	0	0	0
Отримані:					
- відсотки	3215	0	X	0	X

Продовження таблиці А.5

1	2	3	4	5	6
- дивіденди	3220	0	X	0	
Інші надходження	3250	0	X	0	X
Придбання:					
- фінансових інвестицій	3255	X	500	X	0
- необоротних активів	3260	X	1243	X	2784
- майнових комплексів	3280	X	0	X	0
Інші платежі	3290	X	0	X	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	0	1722	0	2696
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження власного капіталу	3300	0	X	0	X
Отримані позики	3305	0	X	0	X
Інші надходження	3340	0	X	0	X
Погашення позик	3350	X	0	X	136
Сплачені дивіденди	3355	X	0	X	0
Інші платежі	3390	X	0	X	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	0	0	0	136
Чистий рух коштів за звітний період	3400	2285	0	217	0
Залишок коштів на початок року	3405	370	X	186	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	0	1070	0	33
Залишок коштів на кінець року	3415	1585	X	370	X

## ЛІТЕРАТУРА

### Використана література

1. Господарський кодекс України: Офіційний текст / Україна. Верховна рада. – К. : Кондор, 2003. – 208 с.
2. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р., № 996-XIV.
3. Закон України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.1999 р із змінами і доповненнями.
4. Закон України „Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 р.
5. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій від 23.02.1998 р., № 22 // Українська інвестиційна газета. – 1998. - № 15. – С. 29-33.
6. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств і організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій від 21.03.1997 р., № 37 // Галицькі контракти. - 1997. - № 40. – С. 40-55.
7. Методичні рекомендації проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 1996 р. № 1403.
8. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені Наказом Міністерства Економіки України від 17 січня 2001 року // Бухгалтерія. – 2001. - № 11. – С. 18-22.
9. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – 84 (751). – С. 3.
10. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 2 „Баланс”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – 84 (751). – С. 5.
11. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 3 „Звіт про фінансові результати”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – 84 (751). – С. 10.
12. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 4 „Звіт про рух грошових коштів”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – 84 (751). – С. 15.
13. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 5 „Звіт про власний капітал”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від

31 березня 1999 року № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – 84 (751). – С. 19.

14. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 7 „Основні засоби”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – 84 (751). – С. 29.

15. Анущенко К. А. Финансово-экономический анализ: учеб.-практ. пособие / К. А. Анущенко, В. Ю. Анущенко. – М. : Дашков и К., 2008. – 404 с.

16. Актуально про аналіз фінансової звітності / автор-укл.: Р. Грачова. – К. : Книги для бізнесу, 2007. – 128 с.

17. Горицкая Н. П. Бухгалтерский учет и финансовый анализ: практ.пособ. / Н. П. Горицкая. – К. : Ред.газ. Бухгалтерия. Налоги. Бизнес. 2001. – 288 с.

18. Деева Н. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н. М. Деева, О. І. Дедіков – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с.

19. Економічний аналіз. Практикум / Ред. Є. В. Мних. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 432 с.

20. Ефимова О. В. Финансовый анализ. – 4-е изд., перераб. и доп. / Ефимова О. В. – М. : Бухгалтерский учет, 2002. – 528 с.

21. Зянько В. В. Фінансовий аналіз і звітність. / Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю. – Вінниця : ВНТУ, 2008. – 83 с.

22. Кизим Н. А. Финансовый анализ: учеб. пос. – 3-е изд. испр. и доп. / Кизим Н. А., Иванченко В. В. – Х. : ИНЖЭК, 2005. – 248 с.

23. Костырко Р. А. Финансовый анализ: Учеб. пособие / Костырко Р. А. – Харьков : Фактор, 2007. – 784 с.

24. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування: навч.посібн. для студентів вузів./ Крамаренко Г. О. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 234 с.

25. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз: підручник для студентів вузів. / Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. – К. : ЦУЛ, 2008. – 392 с.

26. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Лахтіонова Л. А. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.

27. Литвина Т. В. Финансовый анализ: учеб. пособ. для студ. факта заочного обучения. / Литвина Т. В., Рева Л. И.– Х. : ХАИ, 2004. – 81 с.

28. Мошенський С. З. Економічний аналіз. Підручник для студентів вузів. – 2-е вид., доп. і перероб. / Мошенський С. З., Олійник О. В. – Житомир : Рута, 2007. – 704 с.

29. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Подольська В. О., Ярош О. В. – К. : Центр навч. літератури, 2007. – 488 с.

30. Русак Н. А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: справ. пособ. / Н. А. Русак, В. А. Русак – Мн. : Высшая школа, 1997. – 309 с.

31. Савицкая Т. В. Анализ финансового состояния предприятия. / Савицкая Т. В. – М. : Изд-во Гревцова, 2008. – 200 с.



32. Семенов Г. А. Техніко-економічні розрахунки на підприємстві: навч. пос. для студентів вузів / Семенов Г. А., Семенов А. Г., Станчевський В. К. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 184 с.
33. Фінансовий аналіз / Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Т. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
34. Фінансовий аналіз: Навч. посібник для студентів вузів / Салига С. Я., Дацій Н. В., Корецька С. О. та ін. – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 210 с.
35. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз. Навч. посібник. / Фролова Т. О. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 283 с.
36. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: Підручник для студентів вузів / Цал-Цалко Ю. С. – К.: ЦУЛ, 2008. – 566 с.
37. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз: навч. пос. / Шиян Д. В., Старченко Н. В. – К. : А.С.К., 2003 – 240 с.
38. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. для студ. вузів / Шморгун Н. П., Головка І. В. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 258 с.

### **Рекомендована література**

1. Банк В. Р. Финансовый анализ: учеб. пособие / Банк В. Р., Банк С. В., Тараскина А. В. – М. : Проспект, 2009. – 347 с.
2. Васильева Л. С. Финансовый анализ: Учеб. для студ. вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. / Васильева Л. С., Петровская М. В. – М. : КноРус, 2007. – 816 с.
3. Грабовецький Ю. Є. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Грабовецький Б. Є. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
4. Литвина Т. В. Финансовый анализ: Учеб. пособие. для студентов факультета заочного обучения / Литвина Т. В., Рева Л. Г., Рабыниста Ю. Б. – Харків : ХАИ, 2004. – 81 с.
5. Семенов Г. А. Техніко-економічні розрахунки на підприємстві: навч. пос. для студ. вузів / Семенов Г. А., Семенов А. Г., Станчевський В. Н. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 184 с.
6. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз: навч. посібник для студентів вузів / Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
7. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник / Фролова Т. О. – К. : Вид-во Європейського університету, 2005. – 253 с.
8. Чолозова А. И. Методика финансового анализа: теория и практика: учеб. пособие для студ. вузов / Чолозова А. И., Демченко И. А. – М.: Финансы и статистика, Ставрополь: ГРУ, 2008. – 138 с.

## ГЛОСАРІЙ

аналіз	analysis
звітність	accounting
майновий стан	property status
показник	index
активи	assets
пасиви	liabilities
облік	accounting
управління	management
баланс	balance
грошові кошти	cash
капітал	capital
метод	method
методологія	methodology
леверидж	leverage
модель	model
фактор	factor
факторна система	system of factors
порівняння	comparison
групування	grouping
величина	size
динаміка	dynamics
структура	structure
індекс	index
основні засоби	fixed assets
коефіцієнт	coefficient
фондовіддача	assets ratio
фондоозброєність	capital-labor ratio
економія	saving
робоча сила	workforce
прибуток	profit
рентабельність	profitability
оборотні активи	current assets
дебіторська заборгованість	accounts Receivable
кредиторська заборгованість	payables
ліквідність	liquidity
платоспроможність	solvency
грошовий потік	cash Flow
операційна діяльність	operating activities
інвестиційна діяльність	investing
ставка дисконту	the discount rate
цінні папери	securities

ринкова вартість	market value
ризик	risk
фінансування	financing
ділова активність	business activity
дивіденд	dividend
оборотність	reversibility
операційний цикл	operating cycle
фінансовий цикл	financial cycle
собівартість	cost
збиток	loss
фінансовий результат	financial results
фінансова діяльність	financial activities
банкрутство	bankruptcy
прогнозування	prognostication
діагностика	diagnosis
криза	crisis
фінансова стійкість	financial stability
маржинальний дохід	profit margin
інвестиції	investments
фінансові інвестиції	financial investments
реальні інвестиції	real investments

*Навчальне видання*

**Борис Євсійович Грабовецький, Ірина Володимирівна Шварц**

**ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ**  
Практикум

Редактор

Коректор

Оригінал-макет підготовлено І. Шварц

Підписано до друку . . . р.  
Формат 29,7×42<sup>1</sup>/<sub>4</sub>. Папір офсетний

Гарнітура Times New Roman  
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 55555  
Наклад 100 прим. Зам. №

Вінницький національний технічний університет,  
навчально-методичний відділ ВНТУ.2010-195  
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,  
ВНТУ к. 2201.

Тел. (0432) 59-87-36.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті  
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі.  
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,  
ВНТУ, ГНК к.114.

Тел. (0432) 59-87-38.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.